

Година XVIII Број 47 Прољеће / Љето 2018. www.sumers.org

Шуме

РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Издајамо...

- разговор са поводом
- шумска рента
- ловиште Врбница

Информативно-стручни часопис

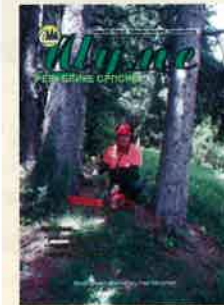

УВОДНИК	
Директор ЈП - Ристо Марић.....	4
РАЗГОВОР С ПОВОДОМ	
Проф. др Биљана Марковић.....	5
АНУРС	
Округли сто поводом Свјетског дана шума.....	11
ФОТОМОНОГРАФИЈА	
Фотомонографија – Шуме Републике Српске.....	12
ЦЕРТИФИКАЦИЈА	
Нови период важности сертификата.....	13
СВЈЕТСКИ ДАН ШУМА	
Обиљежавање 21. марта Свјетског дана шума.....	14
РУНОЛИСТ	
Рунолист као Божји дар.....	16
СВЈЕТСКА БАНКА	
Пројекат одрживог управљања шумама и крајолицима (SFLM).....	18
ЕНЕРГЕТСКИ САМИТ	
Четврти Енергетски самит у БиХ 2018.....	20
ТАКМИЧЕЊЕ СЈЕКАЧА	
Прво такмичење сјекача – моториста Јахорина 2017.....	21
ТНОР – ДОБОЈ	
Генерални спонзор такмичења сјекача – Јахорина 2017.....	25
САРАДЊА	
Сарадња ЈПШ „Шуме РС“ а.д. Соколац са Институтом за низијско шумарство и животну средину.....	25
РАДНА ПОСЈЕТА	
Радна посјета Институту за низијско шумарство и животну средину – Нови Сад.....	30
ПРОЈЕКТИ	
Сарадња са Шумарским факултетом у Бањој Луци.....	31
ШУМСКА РЕНТА	
Примјена MRG методе рангирања шумских газдинстава у ЈПШ „Шуме РС“ а.д. Соколац.....	34
КОМОРА ИНЖЕЊЕРА	
Комора инжењера шумарства Србије.....	38
НАУЧНО-ИСТРАЖИВАЧКИ РАД	
Могућност природног обнављања шума црног бора (<i>Pinus nigra</i> Arnold).....	39
ЛОВИШТЕ ВРЊИЦА	
Уређено ловиште и атрактивне врсте дивљачи привлаче ловце са свих страна.....	43
СИМО ЈАНДРИЋ	
Човјек који је волио Тита и међеде.....	45
ВЕТЕРАНИ	
Четврти сусрет ветерана шумарства „Јахорина 2018“.....	46
СВЕТКО КЕЦМАН	
Са шумаром Светком Кецманом.....	47
ЗНАМЕНИТОСТИ	
Храм Успења Пресвете Богородице- Чајничке.....	48
IN MEMORIAM	
Раско Грујић, дипл. инж. шумарства.....	50
ЦЗСРП – ДОБОЈ	
Асортиман ЦЗСРП-Добој.....	51
ДЈЕЧИЈИ КУТАК	
120 учесника на Петој Дјечјој шумаријади.....	53

Рунолист (*Leontopodium alpinum*) је веома ријетка и заштићена биљка не само код нас већ и у читавој Европи. Може се наћи само на веома неприступачним каменитим, планинским литицама (alpinus - планински), па је често планинари поистовјећују са појмом недирнуте природе. Припада фамилији главчица (*Asteraceae*) са врло уочљивим и карактеристичним цвијетом који је главно обиљежје ове биљке. Цвијет изгледа попут лавље шапе па отуда и име биљке (*leop* - лав и *podium* - ножица). Ова ријетка биљка чини посебну и несвакидашњу атракцију планине Клековача.

Јавно предузеће шумарства
Шуме Републике Српске
а.д. Соколац

ИНФОРМАТИВНО-СТРУЧНИ ЧАСОПИС

Оснивач и издавач:
ЈПШ "Шуме Републике Српске" а.д. Соколац
За издавача:
Ристо Марић, дипл. ек.

Главни и одговорни уредник:
Бојана Кецман

Координатор уређивачког колегија:
мр Славиша Опачић

Уређивачки колегиј:
доц. др Владимир Ступар
мр Борис Марковић, дипл. инж. шумарства
мр Славиша Опачић, дипл. инж. шумарства
Жарко Јовичић, дипл. инж. шумарства
Снежана Марковић, дипл. инж. шумарства
Мсц. Љубица Лукач, дипл. инж. шумарства
Раде Ребић, дипл. инж. шумарства
Александра Момић, дипл. новинар

Лектор:
Весна Новаковић, професор

Графичка припрема:
Милан Шормаз, дипл. информатичар

Часопис се доставља свим организационим јединицама ЈПШ "Шуме РС", Шумарском факултету, министарствима у Влади РС и државним институцијама, сарадницима, електронским и штампаним медијима, шумарствима земаља у окружењу, еколошким удружењима, пословним партнерима и заинтересованим грађанима. Пренос и коришћење текстова из часописа је дозвољен, уз навођење извора. Главни и одговорни уредник има право на измену наслова и краћење текста. Сарадницима се скреће пажња да своје текстове приреде у складу са правилима која налаже професионална и грађанска етика јавности рада.

Адреса:
ЈПШ "Шуме Републике Српске"
Информативно-стручни часопис "ШУМЕ"
Романијска 1, 71350 Соколац

Телефони:
051 247 200 и 065 815 958,
факс 051 247 226

Рукописе слати на:
e-mail: slavisa.opacic@sumers.org

Рјешењем Министарства информација Републике Српске број 01-740-1/00, од 22. августа 2000. године, јавно гласило Информативно-стручни часопис "Шуме" уписан је у Регистар јавних гласила под редним бројем 377.

Штампа:
НИГД "ДНН" Бања Лука

Поштовани читаоци,

Пред вама је, након дужег периода, нови број информативно-стручног часописа „Шуме“, који ће да настави да прати активности и догађаје како у Јавном предузећу, тако и сектору шумарства, али и шире.

Од оснивања, у креирању садржаја учествовали су бројни аутори којима се овом приликом захваљујемо и позивамо их да наставимо сарадњу и у наредном периоду.

Због специфичности тема којима се бави, „Шуме“ представљају јединствен часопис на подручју Републике Српске. У будућем периоду настојаћемо да побољшамо садржај и исти учинимо још актуелнијим. Поред настојања да се кроз садржај часописа „Шуме“ читаоци упознају са радом и активностима Јавног предузећа, жеља нам је да се кроз исти презентују научни и развојно-истраживачки радови и пројекти који ће на квалитетан начин спојити теорију и праксу и бити примјениви у области шумарства.

Јавно предузеће шумарства „Шуме Републике Српске“ а.д. Соколац један је од главних носилаца привреде Републике Српске, а овај часопис служи да се читаоци упознају са самим радом Јавног предузећа, његовом организацијом и осталим дјелатностима, али и да укаже на проблеме с којима се сусрећемо у пословању.

У часопису ће бити и даље објављивани текстови који имају информативну и едукативну улогу. Због специфичности тема настојаћемо ангажовати и друге ауторе, те овом приликом позивамо све који су заинтересовани да нам се придруже. Часопис је отворен за сваки вид сарадње и размјене искустава, те очекујемо конкретне приједлоге и идеје, како би били још бољи. Желимо да се у креирања садржаја укључе и остале повезане институције из Републике Српске и региона.

Користим прилику да се захвалим досадашњем уредништву, а новом Уређивачком колегијуму пожелим успјешан рад и да часопис „Шуме“ на квалитетан начин представља Јавно предузеће.

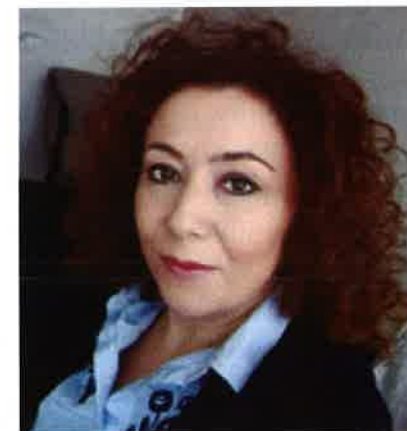
Директор Јавног предузећа

Ристо Марић

Проф. др Биљана Марковић рођена је 2. септембра 1968. год. у Сарајеву, тренутно живи у Бијељини. Удата је и мајка је два сина. Основно и средње образовање завршила је као ученик генерације у Сокоцу, те је добитник награда „Огњен Прица“ и „Митар Трифуновић Учо“. Машински факултет у Сарајеву завршила је 1991. године, гдје је током студирања проглашена студентом генерације, добитник је Универзитетске награде Универзитета у Сарајеву. Након дипломирања, ради на Машинском факултету у Сарајеву, као асистент приправник и научно истраживачки радник на Катедри за машинске конструкције. Током ратних сукоба ради као професор стручних предмета у Машинској техничкој школи Соколац, а затим као аналитичар-информатичар у Служби аналитике и информатике МУП-а РС у Бијељини. Након тога, обавља послове руководиоца техничке припреме у Творници котрљајних лежаја Соколац, уз истовремени ангажман, на Машинском факултету Српско Сарајево. Магистрирала је и докторирала на Машинском факултету Универзитета у Нишу, (2004., 2008.), на смјеру „Машинске конструкције и механизација“. Ванредни је професор Машинског факултета Универзитета у Источном Сарајеву, а обавља и послове шефа Катедре за машинске конструкције и инжењерски дизајн производа. Члан је Сената Универзитета у Источном Сарајеву, као и Комитета за осигурање квалитета. Истовремено ради на пословима руководиоца Одјељења за развој и пројектовање квалитета у компанији ОРАО а.д. у допунском радном односу. Аутор је и коаутор низа научних и стручних радова из научне области Машинске конструкције и развој производа, објављених у земљи и иностранству, као и више универзитетских уџбеника и монографија, који се користе у настави на матичном факултету и сродним факултетима у окружењу. Координатор је и учесник више пројеката подржаних од стране ЕУ, председник и члан научних и организационих одбора конференција у земљи и региону, те рецензент научних и стручних радова који се објављују на сродним конференцијама и у часописима. Члан је Асоцијације за машинске елементе и конструкције АДЕКО. Ангажована је и у друштвеном и политичком животу Републике Српске, тренутно је председник НО Јавног предузећа шумарства „Шуме Републике Српске“. Добитник је Плакете Машинског факултета Универзитета у Источном Сарајеву за дугогодишњи рад и допринос развоју факултета, као и Захвалнице Универзитета у Источном Сарајеву, за вишегодишњи рад и рад у органима универзитета. Одлично говори енглески, служи се њемачким језиком.

Актуелни тренутак привређивања у ЈПШ Шуме РС

Руководство ЈП Шуме Републике Српске, које укључује Управу и НО, као једног од највећих јавних предузећа у Републици Српској, које запошљава више од 4800 радника, има одговорност и обавезу да континуирано прати и води рачуна о резултатима пословања, поштујући законску регулативу која прати ову област, али пре свега поштујући оно што нам је природа стотинама година уназад оставила, дакле чување и подизање шумског потенцијала, а тек онда његово искориштавање. Дакле, актуелни тренутак је условљен низом фактора и њиховом међусобном повезаношћу. Ту пре свега мислим на људски потенцијал, јер се богатство једне државе не

мери, на првом месту, природним богатством, већ правилним избором људских ресурса, на кључним местима у предузећу, почевши од директора организационих целина, шумских газдинстава, и њихових најближих сарадника, до чланова Управе и НО, те њиховог односа према власнику, односно ресорном министарству, Влади РС, као Скупштини акционара.

Важан фактор у функционисању су тржишне околности, сарадња са дрвопрерађивачким сектором, временске околности, утицај политичких фактора... Узевши у обзир претходно наведено, могу рећи да тренутни резултати пословања, на крају 2017. год., показују позитиван тренд кретања, побољшање у односу на претходне године, али суштински све може бити много боље, уколико сви набројани фактори достигну свој максимум и сложе се на оптималан начин. За бројчане показатеље су задужене наше службе и извршни директори, али оно што је евидентно је да је број организационих целина које су пословале негативно знатно мањи (4), те да је укупан пословни резултат предузећа позитиван, у вредности нешто већој од 5 мил.

км., што је за годишњи извештај о пословању предузећа и најважније.

Објективне потешкоће

Као што сам претходно поменула, један од важних фактора за несметан рад целог предузећа су временске околности, посебно у организационим целинама које су лоциране на вишој надморској висини, планинским пределима, које могу буквално блокирати рад газдинстава у зимским месецима. Свесни тога, руководиоци таквих газдинстава морају правилним планирањем и припремом, пре него наступе временске неприлике, обезбедити довољне количине дрвних сортимената, уколико је то могуће, наравно, на стовариштима, које неће бити угрожене неправилним складиштењем. Реално, некад је то могуће, али некад и немогуће учинити правовремено. Последице су далекосежне. Последњих година у појединим деловима РС су се дешавале и друге временске непогоде, поплаве, пожари, често изазвани и људским грешкама, појава штеточина, што захтева посебну пажњу и издвајање средстава, како би се деловало проактивно и превентивно. Посебан проблем су, још увек, минирана подручја која су под шумама, као и нерешени имовинско-правни односи. Све претходно набројано може да наруши несметан рад предузећа и да утиче на позитиван резултат пословања. Целокупан менаџмент ЈПШ Шуме РС се труди да благовремено сагледа све околности пословања, те правилним планирањем спречи негативне последице и обезбеди довољно средстава за решавање оваквих проблема. Успевамо више или мање, често је неке од ових околности немогуће

предвидети, планирати, па тако ни предупредити, одговарајућим акцијама и релокацијом средства успевамо да превазиђемо актеуелне проблеме и реагујемо када је неопходно, у датом тренутку.

Сарадња са ресорним министарством

Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде има широк делокруг пословање, шумарство је само један сегмент и ја сам свесна тога. Међутим, постоји низ активности које одржавају међусобно поштовање, уважавање и размену мишљења, планирање, договарање, Међутим, постоји низ активности које одржавају међусобно поштовање, уважавање и размену мишљења, планирање, договарање, које се одвија путем тематских састанака у ширем и ужем обиму, округлих столова, директних контаката, често и на дневном нивоу са министром и помоћником министра који је задужен за ову област. Мислим да је сарадња на завидном нивоу и лично нисам имала проблема, као председник НО, у комуникацији и сарадњи са ресорним министарством. Сви смо свесни своје позиције и одговорности, трудимо се да међусобним уважавањем и поштовањем то и покажемо, а излаз је резултат пословања и решавање текућих проблема. Законска акта која реглишу и прате ову област морају бити сагледавана у овој релацији односа, посебно она која коче или представљају камен спотицања за рад предузећа, таква питања су често тема разговора, као и стратешке набавке, већи износи издвајања за ову сврху, кредитна задужења. Неразумевања у односима са

ресорним министарством до сада није било, али је ово двосмерни пут, за став колега са друге стране, мислим на Министарство, о сарадњи са НО или са мном лично, би требали питати њих.

Сарадња са Шумарским факултетом и другим образовним установама

Када помињемо сарадњу са образовним установама, као универзитетски професор осећам додатну одговорност да не погрешим, не кажем нешто што ваши читаоци могу погрешно да протумаче.

Дакле, сарадња постоји, није минимизирана, али искрено мислим да може бити на знатно већем нивоу. Чини ми се да наставници и сарадници са Шумарског факултета Универзитета у Бањој Луци, који је најближи ЈПШ, узевши у обзир образовну и научну област, нису довољно инволвирувани у све активности које се обављају у оквиру предузећа. Истраживачко развојни центар, као организациона целина унутар ЈП има директан контакт са особљем факултета у реализацији пројеката, наставници и сарадници учествују у тематским и стручним седницама, решавању актуелних стручних проблема, али моја жеља је да та сарадња буде интензивнија. Такође, важно је поменути и да постоји релативно добар однос са Шумарским факултетом Универзитета у Београду, који темељи добру праксу научно-истраживачког рада у овој области, чији резултати се користе и на простору РС и шире. Оно што желим да напоменем је да Машински факултет Универзитета у Источном Сарајеву, где сам запослена

као професор, има лиценциран студијски програм Механичка технологија обраде дрвета, конкурс се расписује у уписним роковима, резултати истраживања потреба локалних заједница за овим кадром постоје на папиру, али заинтересованих младих људи за овај студијски програм једноставно нема. Зашто? Одговор на ово питање тражи више простора него што дозвољава овај интервју.

Инвестициони програм у будућности

У циљу обезбеђења ширења делатности и обезбеђења бољих услова рада запослених, ЈПШ Шуме РС константно припрема и реализује План инвестиционих улагања. Опрема која се користи у пракси, на различитим конфигурацијама терена, је свакодневно у употреби више сати, изложена различитим временским утицајима, захтева одржавање, оправке, нова опрема се мора набављати, објекти на терену за радне јединице одржавати, градити нови, ЈПШ мора пратити савремене ИТ процесе, улагати у информациони систем, едуковати запослене на адекватан начин. Као неко ко у име НО потписује одлуке које се односе на инвестициона улагања сам свесна велике одговорности и свака таква одлука се додатно преиспитује и сагледава. Такође, кориштење осталих шумских производа, као и споредне делатности захтевају додатна улагања, ловство, туризам, пошумљавање... све су ово саставни елементи пословања који се редовно анализирају и планирају. Редослед интензивнијег улагања зависи од актеуелних потреба сваке организационе целине, али набављати се може само

онда кад постоји довољно средстава на располагању, и то за она газдинства која домаћински послују и не дугују новац на централном рачуну. У противном, инвестиције чекају, изузев оних, наравно, које су неопходне за свакодневни рад.

Наравно, План инвестиционог улагања одобрава Влада РС, у функцији Скупштине акционара, што представља додатни филтер за све што треба бити набављено унутар предузећа, а то, на крају, олакшава и убрзава саму реализацију.

Наслеђени проблеми, потешкоће из претходног времена

Када помињемо сарадњу са образовним установама, као универзитетски професор осећам додатну одговорност да не погрешим, жељу и потребу да се сви елементи унутар фирме сложе правилно и тако реше проблеми нагомилани годинама уназад, заборављајући при томе да предузеће чине људи, а људи су склони различитим врстама понашања. А онда су ми старији рекли, да док је шуме биће и непримереног понашања, све што је људима близу и надокхват руке, најчешће је предмет отуђивања, у шта сам се врло брзо и уверила. Наравно, унутар предузећа постоји механизам контроле и праћења свих фаза узгоја, одржавања и искориштавања шума, али је често систем контроле немогућа мисија на терену. Много је утицајних фактора, много је елеманата у државном апарату који морају беспрекорно функционисати да би се криминалним радњама стало на крај, а признаћете да то није једноставно. Министарство правде, Министарство

унутрашњих послова, Министарство индустрије, рударства и енергетике, заједно са ресорним министарством морају функционисати синхронизовано у решавању детектованих проблема. Довољно је рећи да је само 2,5% утврђених прекршаја процесуирано даље, након што је пријављено од стране ЈПШ. Такође, потребе локалне заједнице, ниво издвајања од 10% за кориштење шумских потенцијала није у интересу ЈПШ, нити одговара вредностима које постоје у земљама у окружењу, као ни европским стандардима, али тренутно не постоји генерално расположење у Скупштини РС да се овај проценат смањи, стручни и професионални аргументи се не уважавају на валидан начин. Локалне заједнице немају позитиван став о идеји смањења процента издвајања за ову сврху, јер овај извор прихода, за неке мање развијене заједнице, је једини сигуран извор средстава, често кориштен за оно за шта није суштински намењен. Морамо да живимо са тим и очекујемо да се у неком наредном периоду схвате и прихвате одређени стандарди ЕУ у овој области, као и да пронађемо ефикаснији механизам надзирања кориштења средстава која се издвајају за локалне заједнице, на чијем подручју се налази шумско богатство. Ово вам говорим, врло свесна да нећу бити нити мало омиљена међу начелницима локалних заједница, након што прочитају овакав став, али је он утемељен на принципима и стандардима који постоје у развијеним земљама и широко је прихваћен.

Проблеми у појединим газдинствима

Сви актуелни проблеми у појединим организационим

газдинстава, то је моје лично мишљење, а чињенице говоре у корист томе. Овдје не узимам у обзир објективне околности отежаног пословања, о којима сам претходно говорила. Знам да ће ми велики број директора газдинства замерити због прве реченице, али аргументи којима располажемо, бројчани показатељи пословања, говоре да је то тачно. Знам да ће ми велики број директора газдинства замерити због прве реченице, али аргументи којима располажемо, бројчани показатељи пословања, говоре да је то тачно. Лоше планирање на годишњем нивоу, непоштовање 10-годишњег планираног сечивог етапа, неблаговормено планирање последица лоших временских услова, односно свих ресурса, обезбеђивање довољних количина неопходних дрвних сортимената за испоруку на бази искуства, стеченог знања и очекивања су само неки од узрока лошег пословања. Управа ЈПШ има зелено светло, у виду одлуке НО, да несавесне и нестручне директоре може разрешити дужности у сваком моменту уколико постоје неки од горе наведених узрока, односно уколико резултати пословања на полугодишњем или годишњем нивоу показују негативан салдо, али се то не дашава по правилу. О разлозима се може дискутовати, често постоји објективно образложење, али често и неки другу фактори имају пресудан утицај. Очекујем да ћете са директором ЈПШ Шуме РС о овој теми више разговарати.

Задовољавање потреба нових субјеката, однос са дрвопрерађивачима

На простору РС се континуирано појављују нови корисници услуга

ЈПШ, који исказују своје потребе за шумским дрвним сортиментима, а различитог су нивоа прераде, од примарне до финалне. Сви морамо бити свесни тога да су шуме ограниченог капацитета, те да се изван тих граница не може обезбедити више. Како се у народу каже: човек се пружа колико му је дуг покривач. Сходно томе, узгој и одржавање шума се не сме довести у питање. Наравно, постоји потреба да се свим легалним корисницима изађе у сусрет. До краја 2016. год. у овој области нису била дефинисана правила понашања, која сад постоје, у виду критерија за бодовање свих субјеката прераде дрвета, који узимају у обзир различите сегменте њиховог пословања. Обзиром да нисам економиста, можда нећу бити довољно прецизна, али ту су број радника, врста производа (примарна или финална прерада), извоз, услови плаћања, ликвидност, суштински је то поштовање свих клаузула уговора. Ово значи да правилно бодовање свих корисника услуга ЈПШ, дрвета, те додељивање количина дрвних сортимената у складу са бројем бодова, поштујући Закон о шумама, те препоруку Владе РС о приоритетима при додели адекватних количина, дајући предност финалним произвођачима који су извозно оријентисани и који редовно измирују све своје обавезе, неће проузроковати проблеме у овој области. Напротив, принципијелно понашање Управе ЈПШ, комерцијалног сектора посебно, у складу са дефинисаним критеријумима, ће обезбедити неопходне услове да у овом делу пословања не буде разлога за, благо речено, неусаглашености и нове проблеме. Проблем је што поједини власници или

директори капацитета прераде дрвета не схватају реалне и објективне околности планирања и расподеле сортимената, већина сагледава ситуацију на начин да себе ставља у центар дешавања, као превасходан приоритет, што је веома дискутабилно, али и да постоји одређено размимоилажање у тумачењу критерија од стране појединих директора шумских газдинстава и Управе ЈПШ. Очекујем побољшање у смеру усаглашавања критерија у наредном периоду и мање проблема у том делу пословања.

Кадровска попуњеност, несметан рад предузећа

У наредних месец, највише два, комисија формирана одлуком ресорног министарства требало би да коначно заврши Предлог нове систематизације и организације радних места, што представља један од кључних задатака Динамичког плана за побољшање пословања ЈПШ Шуме РС. У наредних месец, највише два, комисија формирана одлуком ресорног министарства требало би да коначно заврши Предлог нове систематизације и организације радних места, што представља један од кључних задатака Динамичког плана за побољшање пословања ЈПШ Шуме РС. Нова систематизација ће проблем адекватног распореда кадрова, односно људских потенцијала, решити и ставити на право место. Шуме су велико јавно предузеће, које се простире на површини целе Републике Српске, чини га 31 организациона целина, толико директора, административних служби, велики број производних радника различите структуре. Знате како се каже, нема вишка радника, они само могу бити неадекватно

распоређени. Закључак рада ове комисије је да неће бити отпуштања радника, већ се интензивно ради на томе да сви који су у евиденцији запослени буду и заиста запослени, односно да имају чиме да се баве и да зараде своју надокнаду. Оно што увек желим да нагласим, у Шумама мора бити места за техничаре и инжењере шумарства, без обзира на укупан број радника. Њихов посао морао бити усмерен на очување, подизање и побољшање шумских потенцијала, узгој шума и њихово стручно искориштавање. Посебно је важно дефинисати позицију синдикалне организације, (у предузећу постоје две, које су доказале репрезентативност), као и да представници синдиката, у комуникацији са Управом предузећа буду свесни своје одговорности и реалних услова пословања, те да постављају разумне захтеве, поштујући сва правна акта, али и да покажу лојалност и кући у којој раде и зарађују за живот.

Законска регулатива БИХ, РС, заједнички прописи

Веома је важно да законска регулатива у области шумарства и дрвопрераде буде, ако не иста, онда, у најмању руку, синхронизована, на нивоу БиХ. Као што је познато јавности, Влада РС и Влада Федерације БиХ, су на заједничкој седници прошле године (септембар) најавили заједничку иницијативу према Савету министара БиХ, у циљу доношења Одлуке о забрани извоза и промета трупаца из БиХ. Са становишта решавања проблема криминалних активности о којима сам већ говорила, спречавања малверзација и трговине сировином, на подручју целе

БиХ, ово је веома битан корак. Тренутне мере су биле на снази до априла месеца ове године, после тога је потребно донети нову одлуку, што ће се, надам се, и десити, посебно што статистика показује да је дрвна индустрија једна од најперспективнијих грана индустрије у БиХ, са сталном тенденцијом раста извоза. Финална прерада дрвета мора бити приоритет оба ентитета унутар БиХ, иначе питање законске регулативе, парцијално, шире гледано, нема сврху, нити ће дати очекивани резултат. Тржиште је једино реално мерило, његови регулатори морају одговарати и дрвопрерађивачима и шумарима, иначе нема стварања дохотка и профитабилног пословања

Сарадња са предузећима у окружењу

Претходно смо разговарали о законској регулативи из области шумарства, а примери позитивне и негативне праксе су очигледани из земаља у окружењу. Наравно да их је потребно користити, посебно што је Хрватска члан ЕУ, а годинама уназад користи законску акта која регулишу забрану извоза трупаца, а након тога и извоз резане сирове грађе. У том светлу, као и у светлу сертификације ЈПШ, у циљу усаглашавања са стандардима ЕУ у овој области, веома је битна сарадња са сродним предузећима у окружењу. Оно што је потребно потенцирати је завидан ниво сарадње са предузећима из Србије, а затим и Хрватске и Словеније. ЈПШ Шуме РС је присутно и на сајмовима у окружењу, али и шире, у Европи, приказујући своје могућности, али и тражећи најбоља решења у механизацији, методама заштите и искриштавања шума,

ловству. Тематске и стручне седнице и састанци, разговори, се дешавају током целе године... Шумари воле да се друже, то је позната чињеница, постоји доста службених, али и мање службених разлога и повода за то. Ако ме разумете, и они се могу искористити за унапређење односа у овој области.

Унутрашње резерве, могућности кориштења других потенцијала

Ако говоримо о кориштењу осталих шумских производа, оно што је, нпр. актуелно у овом тренутку, а што желим поменути, је да су ЈПШ Шуме РС, у циљу детектовања потенцијалних идеја за искориштавање осталих шумских производа и услуга, сарадње са сличним организацијама и предузећима, у сарадњи са Шумарским факултетом Универзитета у Бањој Луци, 13.4. 2018. год. организовало Округли сто, где су се раматрале различите теме у овој области. Ово је само један од начина на који је могуће анализирати и дефинисати потенцијалне унутрашње резерве, кроз сарадњу науке и праксе, користећи позитивна искуства и власника приватних предузећа која се баве сакупљањем, производњом, обрадом, откупом, сертификацијом и трговином љековитог биља, њихових деривата. Такође, потребно је чути и приказати резултате истраживања науке и струке у области прераде шумских остатака и дрвета ниже категорије у дрвну сјечку, као и сталних потенцијала којима Шуме располажу, ловство, туристички потенцијали... за шта се посебно залажем. Суштински, непроцењиво природно богатство којима

располаже РС, а којим газдују Шуме РС, мора објединити знања и искуства науке и праксе, што мени, као професору, представља посебан изазов и увек сам спремна да подржим овакве активности, као и да у њима учествујем. Пример организовања округлих столова и дискусија на ову тему је само један од примера на који Шуме желе да истраже унутрашње резерве, за које сте ме питали, те пронађе начин да их искористи на адекватан начин. Та активности ће се наставити и будућност неће остати само на закључцима дискусија и расправа.

Стандард запослених у предузећу

Већ смо разговарали о великом броју запослених радника у Шумама, систематизацији радних места, оптимизацији кроз израду нове систематизације и унутрашње организације јавног предузећа, у којој сваки запослени мора имати тачно, јасно прецизирано радно место, са описом, компетенцијама и одговорностима, причали смо и о синдикалним организацијама унутар предузећа, које треба да заступају интересе свих запослених, на јасно дефинисаним основама. У том светлу, а узевши у обзир позицију и резултате пословања осталих јавних предузећа у РС, као и просечну цену рада, мишљења сам да запослени у Шумама немају разлога за негативан однос према Управи и НО, за примедбе на њихов стандард живота. Наш заједнички циљ јесте побољшање положаја својих запослених у предузећу, али базирано на резултатима рада, односно да унутрашња акта предузећа јасно пропишу услове награђивања, као и санкционисања заспоселних,

како би сви били свесни своје позиције у предузећу. Сви смо ми креатори своје судбине, на неки начин, само дисциплинован и савестан рад може допринети бољем стандарду, не постоји други механизам који то може регулисати, не желим да улазим у природу људске нарави и однос људи према својим обавезама и послу, прича би нас одвела далеко од нашег питања. Само желим да нагласим да сваки радник у ЈПШ Шуметреба да зна да постоји брига о њиховој позицији у предузећу, са различитих аспеката, али и да мора постојати међусобни однос поштовања и разумевања на релацији запослени-руководство.

Поновно покретање часописа ЈПШ

Лично могу изразити велико задовољство, што часопис који годинама прича лепе приче о шумама у РС и радницима који раде у ЈП, са професионалног, али и искреног људског становишта, поново наставља са радом. По мом мишљењу, до прекида рада није ни смело, ни требало доћи. Одлазак једног човека, или више њих, у пензију, показује да није постојала адекватна брига о млађим људима који су требали наставити рад својих претходника у континуитету, без обзира да ли се ради о новинарском или стручном шумарском кадру. Оваква ситуација не би смела да се понови у будућности. У складу са тим, потребно је водити адекватну бригу о људима који се баве овом врстом посла, који публикују све оно што је занимљиво и прихватљивости јавности, при томе мислим и на ширу заједницу, а не само раднике ЈПШ ШУМЕ РС, обезбедити им услове за рад, опрему, трошкове путовања и обилазак свих подручја где предузеће има

Уколико не постоји адекватан кадар унутар ЈПШ, постоји толико виспрених, способних и елоквентних новинара са којима Шуме сарађују, младих и са искуством, којима се можемо обратити захтевом за сарадњу.

У сваком случају, ја очекујем још лепши и садржајнији лист, лепе фотографије, занимљиве текстове, праћење догађаја... Желим успешан рад, без прекида, а ево, и сама дајем допринос очекивањима за будућност ваших и наших новина, ваших читатеља и стојим на располагању за сваку врсту помоћи и подршке.

Срећно !

Округли сто поводом Свјетског дана шума

У Академији наука и приступа умјетности Републике Српске у организацији Одбора за биотехничке науке Одјељења природно-математичких и техничких наука, обиљежен је Свјетски дан шума одржавањем округлог стола на исту тему. Организацију скупа су подржали Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде РС, Министарство науке и технологије РС и ЈПШ "Шуме Републике Српске", те Шумарски факултет Универзитета у Бањој Луци. Округли сто одржан је 21. марта 2018. године у Великој сали АНУРС-а, а присуствовали су му представници високошколских установа, научници и истраживачи који се баве овом области, те представници других јавних институција. Предсједник АНУРС-а академик Рајко Кузмановић свечано је отворио скуп. У уводном дијелу, скупу се обратио и министар науке и технологије проф. др Јасмин Комић. Реферате су поднијели др Хојка Крајгер, проф. др Саша Орловић, проф. др Владан Иветић и проф. др Милан Матаруга са колегом проф. др Зораном Говедаром.

Закључци са скупа:

- Унапређење стања шума и правци развоја шумарства

1. Мијењати и прилагођавати системе газдовања шумама ослањајући се на добре праксе из дугогодишње традиције уважавајући глобалне промјене. Основни мото: „Нико нема право узимати од генерација које долазе”
2. Помирити и наћи најбоља рјешења између „Индустијског

управљању трендове, захтјеве државе шумама” у односу на приступ и локалне заједнице, као и „очувања биодиверзитета”. законска рјешења у окружењу.

3. Јачати принцип мулти-функционалне улоге шума са посебним акцентом на присутне климатске промјене и све више изражену социјалну, ергономску (урбану) и енергетску улогу шуме.
4. Јасно дефинисати интерес државе (Републике Српске) у сектору шумарства, посебно у сегменту свакодневно израженог јавно-приватног партнерства.
5. Примјена нових знања и технологија у преради и коришћењу „дрвета као савременог материјала”.
6. Едукација (јачање свијести) свих грађана о значају националног ресурса – шуме и привредне гране шумарства.

- специфични закључци

1. Хитна израда новог закона о шумама уважавајући стање шума, глобалне и локалне

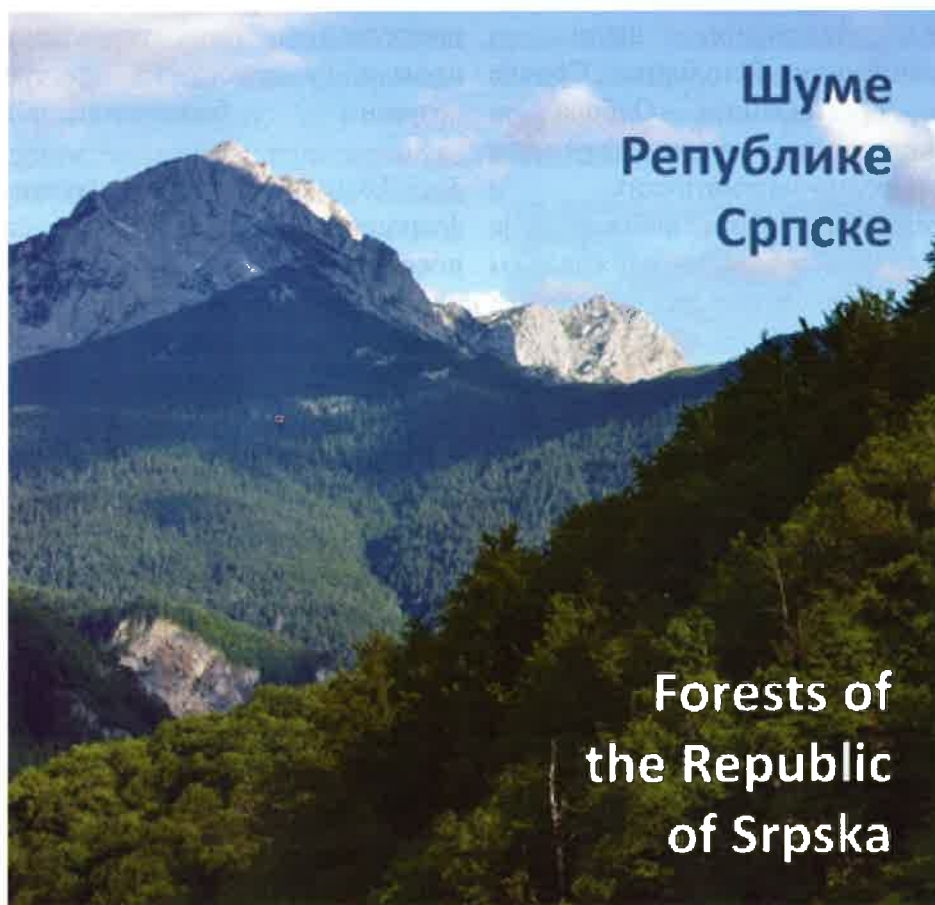
2. Доследна примјена постојећег Закона о шумама на свим нивоима и у свим сегментима шумарства. Прихватити (признати) постојање општекорисних функција шума те кроз дугорочне инвестиције исте користити за унапређење стања шума.
3. Доследна примјена стратешких циљева кроз израду акционих планова.
4. Организациона структура и систематизација радних мјеста у предузећу ЈПШ "Шуме РС" на принципима економске, еколошке и социјалне функционалности, те положајне ренте.
5. Инвестициона улагања у научно-истраживачки рад, образовање, те развој људских ресурса у институцијама шумарства.

Фотомонографија - Шуме Републике Српске

Шумарски факултет Универзитета у Бањој Луци је представио научно-популарну књигу под називом “Шуме Републике Српске - у слици и ријечи”. Заправо, ријеч је о фотомонографији у којој су приказане најочуваније шуме овог ентитета са више од 200 оригиналних фотографија у циљу промоције једног од најважнијих ресурса наше земље и њиховог диверзитета. Књига је реализована у сарадњи са Јавним предузећем “Шуме Републике Српске”. Писана је једноставним језиком, тако да буде јасна и читљива широком спектру читалаца различитих образовних профила и код нас и у иностранству, обзиром да је писана двојезично, на српском и енглеском језику. Аутори фотомонографије су Ђорђе Милановић, Владимир Ступар и Југослав Брујић.

Ово је књига о шумама и људима; о нашим шумама самима од себе и о њима заједно са нама - шумарима. Прве шуме су прашуме – рађају се, живе и умиру слиједећи своја правила; друге су само шуме које се нерадо повинују закону човјека. У исконској шумској тежњи да све буду прашуме, нису све шуме подједнако далеко догурале. У овој књизи, уз неке изузетке, приказали смо оне које су ближе циљу. Оне су наше најбоље шуме, у којима човјек горштак и вук самотњак подједнако ријетко залазе, обично тражећи мир и кутак за одмор.

Водећи се мислима да „књига ћути кад је нешто питамо“ те да „слика говори више од хиљаду ријечи“, пред Вама је наш први покушај израде једне шумарске брошуре која не пати од потребе да неког нешто научи. Она је намијењена да се гледа, изнова прелиста. Њој треба посветити што мање питања, а да уједно књига, одговарајући кроз фотографије, не штеди ријечи. За благодаран живот шуме, као и за добру фотографију, потребно је исто што и Андерсеновом лептиру: мало сунца, мало слободе и мало цвијећа. Ова фотомонографија, заправо, и представља наше шуме у својој свјетлости, слободи и шаренилу, онако како их ми видимо кроз објективе фотоапарата на најрепрезентативнијим и најбоље очуваним стаништима. Мисао нашег нобеловца да „љепши душа дубље јеца“, данас више него икада, и овдје стоји као епитаф, да у вријеме силног искористићавања природних ресурса сачувамо наше шуме и њихово богатство за добробит будућих генерација. Ако ћете, листајући ову књигу, бар на једном мјесту застати, дирнути љепотом и осјећајем понизности и запитати се „гдје је ово“ или „зар ми ово имамо?“ овај покушај за нас ће бити успјех.

Аутори

Нови период важности сертификата

У Јавном предузећу „Шуме Републике Српске“ је организован групни систем FSC сертификације газдовања шумама. У том систему Јавно предузеће осигурава својим интерним процедурама да се сви чланови групе придржавају FSC стандарда, а сертификационо тијело које је издало сертификат методом узорка врши годишњи мониторинг Јавног предузећа.

На нивоу Јавног предузећа урађена је комплетна документација (процедуре и задужења) као и објашњења како процедура тако и одређених активности на терену.

Сертификат се односи на све површине шума и шумског земљишта које користи Јавно предузеће.

Циљ FSC је промовисања еколошки одговорног, друштвено корисног и економски одрживог газдовања шумама. Унапређење газдовања шумама након провођење процеса сертификације огледа се кроз процјену еколошко-социолошког утицаја активности газдовања у процесу планирања, заштите на раду и примјене сигурносних мјера током извођења радова и процедура мониторинга општих карактеристика шуме, пословања предузећа и осталих еколошко-социолошких аспеката.

Сертификат може издати само од FSC вијећа овлаштена организација (у

случају Јавног предузећа „Шуме Републике Српске“ то је SGS Словачка) која обавља инспекцију организације те увидом у документацију и стање на терену утврђује степен усклађености са стандардима. Вијеће за надзор шума (The Forest Stewards Council – FSC) је међународно тијело које појединим организацијама даје дозволу за издавање сертификата и гарантује за аутентичност њихових налаза.

FSC сертификат се издаје на пет година а подложен је годишњим мониторинг посјетама. Процес рецertifикације је завршен у периоду од 16 – 25 октобра 2017. године. Процес рецertifикације је

садржавао:

- Консултације са заинтересованим странама (шест недјеља прије почетка рецertifикације),
- Процјена,
- Припрема извјештаја о сертификацији и,
- Издавање FSC сертификата ако нема подигнутих великих неусаглашености.

Након успјешно завршеног процеса рецertifикације ЈПШ „Шуме Републике Српске“ а.д. Соколац од стране SGS Словачка и достављеног Извјештаја о процјени газдовања шумама, одобрена је важност сертификата од 10. марта 2018. до 09. марта 2023. године.

Ненад Куртума, дипл.инж.шум.

Обиљежавање 21. марта Свјетског дана шума

Први дан прољећа, почетак буђења природе, излазак из успаване и хладне зиме, 21. март уједно се слави и као Свјетски дан шума. Символика, можемо рећи, веома адекватна и са поруком. Колико смо занесени и очарани љепотом природе и чарима њеног буђења у прољеће, када се у току дана може примијетити како један листић израсте или цвијет процвјета, истом мјером би требали да схватамо, поштујемо и штитимо то благо које нам је природа подарила. Шумама је потребно посветити посебну пажњу јер су данас глобално угрожене због пожара, лошег газдовања, поремећеног режима вода, напада биљних болести и нсеката као и глобалног загађења вода, земљишта и ваздуха. Према подацима UN-а годишње

Упркос напорима за смањењем испуштања штетних гасова у атмосферу који изазивају ефекат стаклене баште ипак климатске промјене се и даље настављају. Шуме покривају трећину копнене површине планете Земље, биолошки су најразноврснији екосистеми на копну у којима живи више од пола копнених врста животиња, биљака и инсеката. Кроз фасцинантне процесе фотосинтезе, транспирације и дисања шуме стварају органску материју, доприносе равнотежи кисеоника, угљен-диоксида и влаге у ваздуху. Велике земље ће и даље водити дебату и расправу о начинима заштите и очувања природног блага као што су шумски екосистеми те ће исте поштовати или не, али то не би требало да

шуме и љепота процвјетале љубичице, јаглаца или безброј биљака које можда у будућности нећемо имати прилику ни видјети. Шуме су чувари извора вода, чиме је наша земља богата. Данас када је у свијету све мање питке воде са посебном пажњом требамо се односити према природним изворима који су директно повезани са шумским екосистемима. Нашим шумама у Републици Српској се и поред изазова и тешкоћа газдује интегрално, уважавајући сва природна начела и захтјеве врста дрвећа и станишта. Имамо природне шуме које се већином обнављају природно те задржавају свој природни генетички потенцијал. На подручју наше Републике не постоје велики загађивачи који испуштају штетне гасове у атмосферу што је једна олакшавајућа околност. Ипак наше шуме нису поштеђене од напада штеточина и болести са чиме се сусрећемо и чему посвећујемо посебну пажњу. Наше Јавно предузеће дало је допринос у обиљежавању Свјетског дана шума 21. марта трудећи се том приликом да допре до свијести првенствено генерација које су наша будућност и који ће и „сутра“ својим ставом мијењати нашу околину на боље. Тако је у акцију обиљежавања Свјетског дана шума кроз донације шумских газдинстава и Центра за сјеменско расадничку производњу школама, установама за незбринуту дјецу и дјецу са посебним потребама те установама за културу и образовање дониран садни материјал који су дјеца уз помоћ радника

Садња садница у парку испред ЈУ „Дом Рада Врањешевевић“

се уништи око 13 милиона хектара шуме у свијету. Нестајање и крчење шума на глобалном нивоу ће се наставити, а томе су највећи разлог климатске промјене које, свјесни смо сви, данас није лако, ако је уопште и могуће зауставити.

спријечи сваког појединачног човјека да размишља другачије, да размишља о значају ваздуха који удише и одакле он долази, да размишља омиру и спокоју којима пружа мир и тишина тек олистале

Јавног предузећа засадила. Петнаест организационих дијелова Јавног предузећа донирало је десет хиљада садница у вриједности од 35.000 КМ. У акцији коју смо назвали „Засади и брини о биљци“ дјеца и запослени у установама које су примиле донације изразили су веома позитиван став, а уз едукацију коју им је пружио стручно особље јавног предузећа нема сумње да ће акција имати успјех и будућност. Посебно издвајамо ЈУ „Дом Рада Врањешевевић“ Бања Лука задјецу и омладину без родитељског старања која је једина оваква установа у Републици Српској и обезбјеђује социјално-здравствену заштиту, васпитање и образовање, те оспособљавање за самосталан живот и рад најугроженијој категорији становништва као и ЈУ Центар „Заштити ме“ Бања Лука установу као васпитно-образовну установу за дјецу са потешкоћама интелектуалног функционисања. У оквиру Центра образују се дјеца и омладина са лаким и умјереним интелектуалним оштећењем, са вишеструким сметњама и другим

Дјеца основне школе „Вук Стефановић Караџић“ из Добоја у склопу радионице поводом Свјетског дана шума саде саднице у парку испред Народне библиотеке у Добоју

психичким сметњама из разних подручја Републике Српске. За дјецу која су штићеници ових установа акције садње и дружења приликом садње су биле позитивно прихваћене што је резултовало обостраном задовољству. У акцију „Засади и брини о биљци“ организациони дијелови јавног предузећа донирали су садни материјал, поред горе наведених установа за преко 20 основних школа, затим за јавне градске површине и за студентски дом Медицинског Факултета у Фочи Универзитета у Источном Сарајеву.

Штићеници ЈУ Центар „Заштити ме“ саде саднице у парку испред дома

Ходећи планином Клековачом

Рунолист као Божји дар

Прву причу о овом цвијету ријетко гдје таквом као на планини Клековачи, написао је тада кустос Земљског музеја у Сарајеву Фрањо Фиола, док га је први убрао неки лугар по имену Обрад из Дринића.

Причати о рунолисту, бисеру планине Клековаче, значи, прије свега, поменути име Фрање Фиале биолога и ботаничара, односно некад давно, кустоса ботаничара Земљског музеја у Сарајеву. Он је, наиме, још 1891. године погодио планину Клековачу са намјером да пронађе рунолист за којег многи кажу да је симбол планина и планинарства. Тај биолог, рођен у Брну, увијек би причао да „нема биљке која би са високим горама и туристичком била уско скопчана попут рунолиста.“ У једној од путописних прича Фиала је на најљепши могући начин описао свој пут према Клековачи и први сусрет с рунолистом. „Приликом једне ботаничке екскурзије у бихаћко окружење, саставши се у Петровцу, попесмо се на 1961 метар високу Клековачу. Овај пут увјерен да је то најтежа планина на читавом подручју. Пењући се седам сати кроз густу од вјетра јако оштећену шуму од горостасних јела, немајући капи воде, продријевши кроз косодрвенасту букову шумицу, дођосмо на мали, од вртгача сасвим испрекидан чаир у висини од 1.700 метара који се у уским појасима између Велике (1961) и Мале (1782) сфере. На степеницама врлетних клисура нађосмо у изобиљу љепушкасте звијезде рунолиста, али на тако опасним мјестима да би до њих једва највјештији туриста допузао. Наш вођа Обрад стари лугар из Дринића машући главом чуди нам се како човјек може ради једне траве која не мирише и од које се ни ракија

не пече, врат ломити. Народног имена за ту биљку нам не каза, али он је замјењује са пелином ради сребрно бијелог цвијета.“ Ето како је свој пут на Клековачу гдје је први пут видио и убрао рунолист описао овај човјек и надалеко познат научник. Долазе потом невјероватне приче о рунолисту. Међу њима и она из Беча. Наиме, Предсједништво аустријског зоолошког-ботаничког друштва у главном граду Аустрије, затражило је 1907. године од тадашње аустријске владе,

да „дио Клековаче“ буде издвојен и заштићен. Захтјеву се одмах удовољило због чега је у овом крају сачувано, поред осталог, и више од хиљаду других биљних врста. Само гљива које, узгред речено, не спадају у биљни свијет више је од три стотине врста. У Клековачи је тако заштићен и сачуван и рунолист и то „капиталац“ како су га љубитељи природе одавно „прекрстили“. Рунолиста попут оног на Клековачи нема нигдје у Динаридима иако га има свугдје на планинама. Од Пиринеја па све до Јапана.

О рунолисту рекордеру прича и Драган Грбић из Дринића, који је од свог дјетињства напросто опчињен планином Клековачом. Углавном је због рунолиста којег овај заљубљеник у природу и Клековачу, веома добро познаје и чува од непознаваоца који овај раритет међу биљкама довољно не познају због чега га немилице берући, за некакве своје потребе, уништавају. Иначе, Драган је и

власник рунолиста рекордера *Наиме, све до 2011. године* којег је убрао на једној од планинарско друштво носило латица Клековаче. У питању је *је име „Јаворје“ по истоименој* цвијет рунолиста чије су латице биле широке чак дванаест центиметара. Драган успут *Урађено је то у знак тринаест* вели и то да се рунолист не би требао и смио брати више од цвијета у години. И то у времену када он цвјета и када су цвјетови у свој својој раскоши. *а потом и уморили на Клековачи* Овај цвијет је без мириса, али сву своју раскош и љепоту, како то за живота написа Јово Бањац, не мијењајући изглед, задржава дуго *Локална власт у Петровцу, са послјије браћа. Рунолист постиже зрелост у цијелој првој половини* *августа када га најрадије обилазе* *и онолико колико је то дозвољено* *и без Драгана Грабића и његових* *пријатељи, а у последњих* *година и бројни туристи жељни* *августа на врху Клековаче бити* *организовани Дани рунолиста.* *Планинарско друштво у Дрвару, Мало касније. 14. септембра* *граду на територији данашње оvdје би требало да се обиљежи* *Федерације БиХ, прије пет Свјетски дан прашума пошто се* *година промијенило је свој на подручју ове општине налази* *првобитни назив да би донио Лом, једна од три прашуме у* *своје друго име.* *Републици Српској односно БиХ.*

живота написа Јово Бањац, не мијењајући изглед, задржава дуго Локална власт у Петровцу, са послјије браћа. Рунолист постиже зрелост у цијелој првој половини августа када га најрадије обилазе и онолико колико је то дозвољено и без Драгана Грабића и његових пријатељи, а у последњих година и бројни туристи жељни природних раритета каквих је пуна планина Клековача. Планинарско друштво у Дрвару, Мало касније. 14. септембра граду на територији данашње оvdје би требало да се обиљежи Федерације БиХ, прије пет Свјетски дан прашума пошто се година промијенило је свој на подручју ове општине налази првобитни назив да би донио Лом, једна од три прашуме у своје друго име. Републици Српској односно БиХ.

Тако ће у првој поливини

Пројекат одрживог управљања шумама и крајолицима (SFLM)

Свеукупни развојни циљ Пројекта одрживог управљања шумама и крајолицима је да се изграде капацитети и демонстрирају приступи за одрживо управљање шумама и земљиштем, кроз интегрално управљање угроженим шумским и пашњачким крајолицима.

Укупан износ гранта којег је одобрио Глобални фонд за заштиту животне средине (GEF) за имплементацију овог пројекта је USD 5.575.758, којег су у једнаким износима (2.787.879 USD) подијелили ФБИХ и РС. GEF – ова средства се пласирају преко Свјетске банке, а сам пројекат се имплементира преко постојеће Јединице за имплементацију пољопривредних пројеката Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде, а Јавно предузеће шумарства „Шуме РС“ представља главног корисника гранта. Алокација на поједине компоненте и конкретне активности варирају између ентитета, у зависности од потреба дефинисаних током припреме пројекта. Дужина трајања пројекта је 5 година (2014 – 2019).

Пројектне активности су подијелене у 2 компоненте и то: Унапређење планирања и надзора у сврху одрживог управљања шумама и крајолицима као и демонстрација и репликације техника одрживог управљања шумама и крајолицима у угроженим подручјима.

Сертификација

У контексту прве компоненте реализоване су активности које се односе на подршку финансирања годишњих контрола одрживог газдовања шумама ЈПШ, а према FSC стандардима. ЈПШ „Шуме РС“ су током протекле ове године успјешно спровеле процес репертификације, тако да је важење FSC сертификата

продужено до 2023. године. Укупно сертификована површина износи 1.011.218 ha. Газдовање шумама у складу са принципима FSC стандарда између осталог омогућава да се производи дрвопрерађивачког сектора РС којег снабдијева ЈПШ „Шуме РС“, могу извозити на страна тржишта, а прије свега тржиште Европске уније.

Мастер план

Такође, у оквиру ове компоненте значајна активност односи се на израду Стратешког (мастер) плана за изградњу шумских путева. У првој (припремој) фази реализације набављена је GPS и рачунарска опрема за снимање постојеће мреже камионских путева и обраду података, која је дистрибуирана по шумским газдинствима. Стручно особље Истраживачко – развојног и пројектног центра израдило је одговарајући снимачки мануал и одржало обуке, те је након завршених снимања извршило систематизацију података, који су достављени ресорном министарству. Паралелно са овим процесом израђен је пројектни задатак за израду Мастер плана, који је прошао верификацију Свјетске банке, након чега је расписан међународни тендер за израду самог Плана. Конзорциј домаћих пројектантских фирми „Шумаплан“ д.о.о. и ИРПЦ – Бањалука је оцијењен као најповољнији, те се након потписаног уговора приступило изради самог плана, чији

завршетак се очекује у октобру.

Циљ израде овог документа је да се на јединствен начин сагледа стање постојеће мреже шумских камионских путева, те да се у складу са планерским принципима, поштујући економске и еколошке параметре, дефинише оптимална мрежа путева, гдје ће се одговарајућим рангирањима дефинисати приоритети за финансирање у будућем периоду, кроз различите изворе финансирања.

Производња контејнерских садница – ЦзСРП - Добој

У оквиру компоненте 2 реализоване су значајне активности које се прије свега огледају у набавци савремене расадничке опреме за потребе Центра за сјеменско - расадничку производњу у расаднику Станови код Добоја. Опрема се састоји од аутоматизоване линије за производњу контејнерских садница капацитета 2.5 милиона комада годишње, те одређене количине контејнера и рамова неопходних за пробну производњу 350.000 садница. Такође, предмет донације су и три система за наводњавање растилишта, површине 30m x 100m.

Добављач опреме је позната шведска компанија ВСС, лидер у области производње за контејнерску производњу шумских садница у свијету.

У склопу ове активности ЈПШ је финасирало изградњу објекта, инфраструктуре као и платоа (растилишта) за саднице. Производњом садница са обложеним коријеном стварају се претпоставке продужења сезоне радова на пошумљавањима, уз повећан квалитет и сигурност обављених радова.

Пошумљавање

У финансијском погледу, најзначајније активности реализоване су кроз пошумљавање 373 ha голети на свим шумско – привредним подручјима, (укупно 76 микролокација), са цца 750 000 садница. Укупна вриједност уговора који је додијељен ЈПШ „Шуме РС“ а.д. износио је 1.475.855 КМ, а радови су реализовани током 2016. и 2017. године.

ЦзГК - Требиње

Током реализације пројекта остварене су одговарајуће

Пошумљавање садницама воћкарица – Дринић

уштеде, тако да се створио финансијски простор за финансирање изградње пластеника у Расаднику медитеранског биља у Требињу. Сама процедура набавке је у току, при чему је потребно нагласити да се припреми (земљани и бетонски) радови финансирају средствима ЈПШ.

Прореди

Такође, у сегменту спровођења шумско – узгојних радова, током 2016. године, средствима пројекта финансиране су прореди у културама и мелиорације изданачких шума на 45 микролокација. Укупна површина обухваћена проредима износила је 481 ha док је површина обухваћена мелиорацијама изданачких шума 151 ha. (укупно 636 ha). Кроз ове активности реализована је дрвна маса у износу од 10.071 m³.

Заштита од пожара

Посебан акценат у оквиру пројекта посвећен је проблематици заштите од пожара. У оквиру ове подкомпоненте извршена је

реконструкција 14 дионица шумских противпожарних путева дужине 26.67 km као и два приступна моста. Реконструкција шумских камионских путева је обухватила радове дјелимичног проширења пута, појачања носивости коловозне конструкције, реконструкцију постојећих и изградњу нових објеката (пропуста и потпорних зидова).

За потребе Центра за газдовање кршом у Требињу набављена су нова теренска возила која су опремљена пумпама високог притиска, са цријевима од 120 метара, резервоаром од 250 литара и погоном на сва четири точка, са основном сврхом гашења пожара у иницијалним фазама, што се показало изузетно ефикасним противпожарним средством током катастрофалних пожара 2017. године.

Заштита биодиверзитета

У циљу развоја капацитета у домену заштите биодиверзитета, реализовани су завршни радови на ловачкој кући у Посебном ловишту "Каменица".

У досадашњем периоду реализације пројекта укупно је утрошено 2.298.935 USD (82,5% одобрених средстава), док су уговорене активности у износу од 2.536.970 USD (91 %), што указује на добру динамику реализације пројекта.

Контролу извршених радова вршило је Одјељење за контролу корисника шума. Битно је нагласити да су пројектним активностима у мањој или већој мјери били обухваћени сви организациони дијелови ЈПШ. Само праћење и извјештавање о реализованим активностима врши се кроз припрему редовних полугодишњих извјештаја (тзв. Progress report), који се дискутују током редовних полугодишњих мисија Свјетске банке, и на којим уз представнике Банке, учествују представници Министарства,

јединице за координацију пољопривредних пројеката и ЈПШ „Шуме РС“ а.д. Соколац. Током наведених мисија представницима Свјетске банке се презентују резултати рада, договарају наредни кораци у имплементацији, а такође врше се и теренски обиласци локалитета који су обухваћени пројектним активностима.

Мр Борис Марковић, дипл.инж. шум.

ЕНЕРГЕТСКИ САМИТ

Четврти Енергетски самит у БиХ 2018

наставак је успјешног дијалога у енергетском сектору који су организовали и финансирани Америчка агенција за међународни развој (USAID) и Њемачко друштво за међународну сарадњу (GIZ).

У оквиру Четвртог енергетског самита који је организован под покровитељством Министарства вањске трговине и економских односа Босне и Херцеговине, Државне регулаторне комисије за електричну енергију, Регулаторне комисије за енергију у Федерацији Босне и Херцеговине и Регулаторне комисије за енергетику Републике Српске у Неуму од 25. до 27. априла 2018. године, одржан је и Четврти састанак Радне групе за одређивање потенцијала биомасе у Босни и Херцеговини. Циљ састанка је био да се представе

до сада проведене активности у оквиру наведених пројеката и рада са члановима радне групе, односно представницима релевантних институција у области прикупљања, процесирања и анализирања података из области шумарства и пољопривреде, да се да кратки преглед тренутног статуса и

прелиминарних резултата активности на одређивању потенцијала биомасе у Босни и Херцеговини и да се да преглед тренутних недостатака и методологија за процјену мапирања потенцијала биомасе.

Циљ израде мапе потенцијала биомасе је идентификовање,

прикупљање и успостављање релевантних података и карти у вези са процјеном потенцијала биомасе у секторима шумарства и пољопривреде БиХ. Резултати процјене би требали бити доступни јавности и помоћи доносиоцима одлука при стратешком планирању како би се дао допринос даљем развоју тржишта и раширењем кориштењу биомасе као енергије на одржив начин. Коначан исход ће бити извјештај о студији, база података и мапа потенцијала биомасе са релевантним подацима, о конверзији параметара што може бити основа за дугорочно стварање online платформе. Чланови радне групе укључују релевантна министарства, статистичке агенције, привредне коморе, компаније за управљање и газдовање шумама, међународне

и локалне стручњаке, локалног координатора израде потенцијала биомасе, те агенције UNDP, USAID и GIZ. Ова радна група је средишња тачка свих активности управљањем и руковођењем процесима и доношењем одлука у процесу.

Међународна консултанска институција пружа савјетодавне услуге, води процес, остварује контролу квалитета и финализује резултате радне групе, локалних стручњака и институционалних

Ангажована је и група локалних стручњака из сектора шумарства и пољопривреде ради обављања истраживања на терену и потребних улаза и приједлога за процјену података. Свеукупно управљање радом стручњака је унутар GIZ и UNDP.

ТАКМИЧЕЊЕ СЈЕКАЧА

Прво такмичење сјекача-моториста Јахорина 2017

ЈПШ „Шуме Републике Српске“ а.д. Соколац је уз подршку Јавног предузећа за газдовање шумама „Србијашуме“, Олимпијског центра Јахорина, организационих дијелова и спонзора организовало такмичења сјекача - моториста. Такмичење је било одржано на Јахорини 04-06.10.2017. године.

Такмичење је обухватило следеће дисциплине:

1. Обарање стабала
2. Окретање водилице и замјена ланца
3. Комбиновано пререзивање
4. Прецизно пререзивање
5. Кресање грана

На такмичењу су се принципјелно примјењивали услови из Правилника за такмичење

сјекача-моториста, упутства које ће дати судије и важеће смјернице из области безбједности и здравља на раду. Такмичење је замишљено за промовисање стручних вјештина, спортских амбиција, превенција незгода, као и развијање пријатељства између свих учесника. Оно је такође, добра прилика за информисање јавности о раду који се изводи у шуми. На такмичење сјекача – моториста биле су пријављене екипе из десет организационих дијелова. Свака екипа је имала свог вођу и сјекаче такмичаре. Сви такмичари су морали бити добро припремљени и увјежбани како би осигурали извођење свих дисциплина без повреда. Заштитна одјећа и опрема је била обавезна. Заштитна одјећа и опрема је била обавезна.

У времену 14-18.08.2017. године обука је организована на полигону у ШГ „Оштрељ-Дринић“ у Дринићу. Обуци су присуствовали судије, вође тимова и сјекачи такмичари из шумских газдинстава „Лисина“ М. Град, „Оштрељ-Дринић“ Дринић, „Горица“ Шипово, „Градишка“ Градишка, „Чемерница“ Кнежево и „Рибник“ Рибник. У времену од 28-31.08.2017. године на полигону на Јахорини је била организована обука за вође тимова и сјекаче такмичаре из шумских газдинства „Височник“ Хан Пијесак, „Сјемећ“ Рогатица, „Романија“ Соколац, „Вучевица“ Чајниче, „Јахорина“ Пале и „Маглић“ Фоча. Бодовање на такмичењу је утврђивано за:

- Појединачни пласман по дисциплинама,
- Укупан појединачни пласман и
- Екипни пласман.

Опис дисциплина

1. Обарање стабала

Такмичар мора покушати да обори стабло на одређено мјесто у року од 3 минута, узимајући у обзир важеће прописе безбједности на раду. Представници медија могу ући на полигон за такмичење само с одобрењем Судијског жирија и под надзором представника за безбједност. Мора се носити и прописна заштитна опрема. Такмичење се одржава на отприлике истој врсти мјеста за све такмичаре. Одабрана стабла морају бити отприлике исте висине, претежно исте дебљине и исте врсте. Прсни пречник може бити од 28 до 38 цм. Међутим, сва стабла морају бити у оквиру димензија које се разликују за највише 4 цм.

Стабла која су нагнута за више од 2 степена очигледно имају ексцентричну крошњу или показују знакове труљења, па се не могу одабрати за обарање.

Смјер обарања где је слободан пад оријентационо је предложен не мора се обавезно слиједити. Дисциплина обарања стабла се по правилу изводи у шуми и увјек са дубећим природним стаблима. Гледаоци не могу стајати у зони опасности (двострука висина стабла, 360° око стабла). Ако судијски жири одлучи да се дисциплина обарања стабла обави упркос лошим временским условима (вјетар), неће бити могуће уложити жалбу на временске услове током такмичења.

Организатор такмичења прије почетка такмичења обавјештава такмичарске екипе о мјесту одржавања дисциплине обарања, као и о димензијама стабала. Стабла се додјељују такмичарима путем жреба.

Прије одабира жребом, свако се стабло означава бројем (укључујући резервна стабла). По правилу, такмичари се такмиче према редосљеду извучених бројева. Дозвољава се подјела полигона за такмичење на посебна стартна поља.

2. Окретање водилице и замјена ланца

У овој такмичарској дисциплини такмичар раставља и саставља гарнитуру за резање моторне тестере и подешава затегнутост ланца. Следеће 2 дисциплине („Комбиновано пререзивање“ и „Прецизно пререзивање“) требају се извести без икаквог подешавања моторне тестере. Ако је задатак обављен тако лоше да такмичар не може извести следеће 2 дисциплине (нпр. ако је ланац погрешно намјештен), он може провјерити моторну тестеру и замјенити ланац. За то ће му се додјелити казнени поени.

Ако се у следеће 2 дисциплине („Комбиновано пререзивање“ и „Прецизно пререзивање“) ланац заглави, спадне с водилице или ако спадне матица, такмичар ће добити нула поена и за дисциплину „Окретање

водилице и замјена ланца“. Сто за ову такмичарску дисциплину је дугачак 150 цм, широк 70 цм и висок 80 цм. Сто је постављен на 90° од линије старта и не смије се помјерати. Прије почетка, на столу могу стајати само прегледана моторна тестера, ланац за мјењање, лични алат такмичара и штоперица. Линија старта постављена је на

1 метар удаљености од стола. Такмичар стоји са обе ноге иза линије старта и на знак судије почиње са извођењем дисциплине. Такмичар изводи дисциплину без коришћења рукавица, заштитног шлема и заштите за лице и уши. Међутим, мора носити заштитне панталоне, заштитну обућу и мора имати опрему за прву помоћ.

3. Комбиновано пререзивање

Такмичар треба пререзати по један котур не тањи од 3 цм и не дебљи од 8 цм, на два трупца. Прва половина се пререзује одоздо

према горе до црвене пруге, а остатак се реже с горње стране трупца. То се односи на оба трупца. На сваком трупцу рез мора бити под правим углом на уздужну осу трупца и оба реза се требају спојити у истој равни. Када се реже одоздо према горе, не смије се прећи горња линија црвене пруге, али такмичар мора барем зарезати у подручје црвене пруге. Рез одозго према доле мора почети у зеленој зони. Кад се реже одозго према доле, не смије се прећи доња линија црвене пруге.

4. Прецизно пререзивање

Такмичар треба да потпуно одреже по један котур од два трупца, тако прецизно да ланац не дотакне положену даску испод сваког трупца. Дебљина котура треба бити најмање 3 цм, а највише 8 цм. Котур треба пререзати под правим углом у односу на уздужну осу трупца. Два ољуштена трупца (пречник без коре = 35 цм) постављена су хоризонтално, паралелно један с другим, сваки на својој подлози од дасака (ширина 1 м, дужина најмање 2 м), добро причвршћеним. Трупци морају „лежати“ директно на даскама (Слике 31 и 32), а удаљеност између трупца је 3 метра. Са десне и лијеве стране значи се линија старта, 2 м од средишта трупца. Такмичари могу одабрати хоће ли почети са десне или са лијеве стране.

5. Кресање грана

Сви такмичари крешу гране на истој врсти дрвета. Цилиндрично, окресано дебло припремљено је за сваког такмичара у оквиру дисциплине „Кресање грана“. За сваки случај припреми се и неколико резервних трупца. Задатак такмичара је да одрежу

гране у што краћем року. Редослијед такмичара за ову дисциплину је одређен укупним пласманом у претходне четири дисциплине, од најслабијег до најбоље пласираног такмичара.

За потребе такмичења формирани су: организациони одбор, судијски жири, судије по дисциплинама, посматрачи и тим за резултате. Побједници у појединачној конкуренцији су били Далибор Бодирога, ШГ „Маглић“ Фоча, Синиша Лукић, ШГ „Височник“ Хан Пијесак и Миленко Маркановић ШГ „Горица“ Шипово. Награде за најбоље екипе припале су ШГ „Оштрељ-Дринић“ Дринић, ШГ „Височник“ Хан Пијесак и ШГ „Градишка“ Градишка. Награђени су и најстарији учесник Маринко Балчаковић (58) из ШГ „Сјемећ“ Рогатица и најмлађи Слободан Бакмаз (24) ШГ „Романија“ Соколац. У ревијалном дијелу такмичења наступили су колеге из ЛП „Србијашуме“ Марко Нешковић, освајач двије сребрне медаље на Свјетском првенству сјекача

Спонзори такмичења су били: Thor d.o.o. Добој, UNIKOMERC d.o.o. Мостар, JASMIN M d.o.o. Жепче, LADA AUTO d.o.o. Бања Лука, BRANKOM d.o.o. Лакташи, GRUBE d.o.o. Бања Лука, „Фореста“ д.о.о. Костајница, „Шпиц петрол“ Пале, ВЛАДРАГ д.о.о. Мокро, APARTMANI GRANZOV Јахорина, Олимпијски центар Јахорина и MD MAXIMUS Дринић.

и Горан Чамагић, првак Србије, који је учествовао на Свјетском првенству у Швајцарској.

мр Славиша Опачић, дипл. инж. шумарства

“Thor” d.o.o. Doboј Генерални спонзор такмичења сјекача - Јахорина 2017

Предузеће “Thor” d.o.o. Doboј са сједиштем у Добоју је овлашћени дистрибутер шведског произвођача Husqvarna AB за брендове: Husqvarna, Jonsered, Partner, Flymo, McCulloch.

THOR d.o.o.
Bukovica Velika 57, 74000 Doboј, Bosna i Hercegovina
Tel: 053 288-380, Fax: 053 288-391
e-mail: thor@valhall-group.com

www.husqvarna.com/ba

“Thor” d.o.o. Doboј је овлашћени дистрибутер шведског произвођача Husqvarna AB за брендове: Husqvarna, Jonsered, Partner, Flymo, McCulloch.

Асортиман обухвата уређаје и опрему за шуму и башту, и резервне дијелове за: моторне и електричне пиле, тримере, косилице, тракторске косилице и ридере, дуваче снега, дуваче лишћа, култиваторе, професионални баштенски програм и Husqvarna грађевински програм

Предузеће је почело са радом крајем 2007. године, а прва испорука робе према дилерима-продавцима је била у јануару 2008. године. Почетком 2008. године дилерска мрежа је бројала 45 дилера, односно 20 сервисера. До 2017. године дошло је до проширења дилерске мреже тако да почетком 2018. године имамо 60 дилерских мјеста-продаваца, односно 36 овлаштених Husqvarna сервисера.

Организацију послова и задатака унутар фирме чине:

- Сектор продаје;
- Техничка подршка;
- Сектор логистике;
- Маркетинг подршка и
- Административни сектор

Дакле, основна политика Husqvarne јесте да се продаја Husqvarna производа у највећој мјери остварује путем дилерске мреже. Поред продаје Husqvarna

“Thor” d.o.o. врши продају Husqvarna производа и путем директне продаје крајњим купцима кроз тендере. Асортиман Husqvarna производа за текућу годину обухвата: уређаје и опрему за шуму и башту и резервне дијелове за: моторне и електричне пиле, тримере, косилице, тракторске косилице и рајдере, дуваче снега, дуваче лишћа, култиваторе, професионални баштенски програм и Husqvarna грађевински програм. У структури промета у току једне календарске године највеће учешће имају моторне пиле, слиједећи су тримери, промет опреме и потрошног материјала, односно промет резервних дијелова.

Продаја путем тендера

Путем јавних набавки у ЈП Шуме у Федерацији БиХ и Републици Српској Husqvarna професионалне моторне пиле – Х 372ХП набављене су за потребе: Република Српска - ЈПШ „Шуме Републике Српске“ а.д. Соколац; Зеничко-добојски кантон- ЈП „Шумско привредно друштво“ д.о.о. Завидовићи; Тузлански кантон- ЈП “Шуме Тузланског

кантона” д.д. Кладањ; Сарајевски кантон- “Сарајево-шуме” д.о.о. Сарајево; Подрињски кантон- ЈП “Босанско подрињске шуме” д.о.о. Горажде и “Средњобосанске шуме” д.о.о. Доњи Вакуф.

Када су у питању уређаји за уређење зелених површина: тримери, косачице, односно сједеће косачице, ови уређаји су се нашли у Јавним комуналним предузећима у градовима БиХ, односно код путара за одржавање и уређење путног појаса.

Спонзорисање Високо образовних установа

Фирма има одличну сарадњу са Високо образовним установама у БиХ, тако да је у протеклом период успостављена одлична сарадња са: Шумарским факултетом у Бањој Луци, Шумарским факултетом у Сарајеву и Средњом школом за околиш и дрвни дизајн у Сарајеву.

Ова сарадња огледа се у упознавању и презентацији нових уређаја и технологија код Husqvarna производа који су заступљени у БиХ, помоћ у донацији нових модела моторних пила X562XP са новом АТ технологијом, а која служи за извођење практичне наставе, као и донацију заштитне опреме за сјекаче. Од 2014. године до 2018. године спонзорисемо учешће ученика - такмичара средње школе за околиш и дрвни дизајн Сарајево на такмичењима која су одржавана у Италији, Аустрији, Хрватској,...

Учешће на Шумаријади - такмичење сјекача

Прва Шумаријада која је одржана 2008. године у Санском Мосту, "Тхор" д.о.о. Добој, односно Husqvarna је била генерални спонзор за такмичење у шумарским дисциплинама. Пошто се у Федерацији БиХ Шумаријаде одржавају сваке друге године Husqvarna, односно фирма "Thor" је присутна као генерални спонзор или други спонзор. Ово спонзорство је у виду додјеле професионале моторне пиле, односно заштитне опреме за сјекача, као и комплета резне опреме за такмичара који освоји највише бодова у току такмичења. Побједници у овим такмичењима су имали прилику да добију моторну пилу Х372XP, Х562XP. За прво такмичење сјекача-моториста у ЈП „Шуме Републике Српске“, које је одржано на Јахорини у октобру 2017. године, фирма "Thor" d.o.o. Doboј је била генерални спонзор такмичења. За све такмичаре обезбјеђен је поклон у виду рекламног материјала: прслук, качкет, за побједника такмичења моторна

пила Х562XP, а за екипног побједника – Шумско газдинство шумски чистач 545RX. Гарнитура резне опреме и заштитна опрема за сјекача додијелене су ниже ранжираним учесницима. Укупан износ донираних средстава за ово такмичење је 15.000 КМ. Учешће на сајму у Мостару Од 2013. године фирма "Thor" d.o.o. учествује на Међународном сајму gospodarства с циљем да се представи као дистрибутер Husqvarna производа у БиХ и лидер у производњи моторних пила за професионалце тримера,

трактора и рајдера за потребе комуналаца и захтјевних купаца. Развој дилерске мреже Политика развоја и проширења Husqvarna дилерске мреже у БиХ је да свако Husqvarna продајно-сервисно мјесто профилишемо, запослене оспособимо за примјену нових технологија код Husqvarna производа. Током календарске године са продавцима - сервисерима одржавамо дилерске састанке, конференције, семинаре ИТ презентације и обуке.

Сарадња ЈПШ „Шуме РС“ а.д. Соколац са Институтом за низијско шумарство и животну средину

ЈПШ „Шуме РС“ својим радом и циљевима тежи да одржи корак са сталним промјенама које се дешавају како у захтјевима пословних партнера тако и промјенама природног окружења тј. климатским промјенама и свим пратећим чиниоцима. С тим у вези руководећи кадар ЈПШ „Шуме РС“ даје труда у праћењу научних и стручних достигнућа у нашој области како код нас тако и у окружењу. Настојање да се одржи континуитет у доброј пракси те побољша и унаприједи производња у шумарству у Републици Српској резултирало је сарадњом са Институтом за низијско шумарство и животну средину, Нови Сад.

Институт за низијско шумарство и животну средину, Нови Сад постоји и успјешно ради шездесет година. Дјелатност Института чине примијењена и развојна истраживања у области шумарства и расадничке производње. Одличну репутацију и углед стекли су у дугогодишњој пракси оплемењивања и стварања сорти топола и врба. Институт тренутно запошљава двадесет доктора наука који раде у неколико научних области (Генетика и оплемењивање дрвећа, Педологија, Заштита шума, Гајење шума и др). Реална потреба за унапређењем производње и рјешавањем одређених проблематика највише је била изражена у сектору узгајања шума тачније у расадничкој производњи и у младим засадима приликом обнове шума гдје коровска вегетација представља озбиљан ограничавајући фактор. С друге стране жеља што бољег искоришћавања потенцијала станишта и гајења квалитетних брзорастућих врста, угледајући се на колеге из ближег окружења, била је такође изазов за истраживање и рад. Република Српска посједује значајне површине подесне за узгајање квалитетних сорти топола и врба од којих у релативно кратак период остварујемо вишеструку добит. Шумарства у окружењу (Србија и Хрватска) заснивају

значајан дио своје производње и пословањанаовимврстамадрвећа. Тако је крајем 2013. године потписан Уговор о сарадњи ЈПШ „Шуме РС“ а.д. Соколац и

Amarantus retroflexus L. - Штир

Института за низијско шумарство и животну средину, Нови Сад који је трајао четири године. Предмет уговора је био "Истраживање и сузбијање коровске вегетације у шумским расадницима, засадима и површинама које се пошумљавају" и "Стварање сорти топола и врба".

Истраживање и сузбијање коровске вегетације у шумским расадницима, засадима и површинама које се обнављају

Основни циљ Пројекта "Истраживање и сузбијање коровске вегетације у шумским расадницима, засадима и површинама које се обнављају" је био да се заједничким радом истраживача Института и радника ЈП "Шуме Републике Српске" отклоне штете и смање губици које проузрокују корови у

шумским расадницима, засадима и површинама које се обнављају. На терену су уколико је то ситуација дозвољавала, предлагане мјере и изналазила се оперативна рјешења за сузбијање корова а за велики број шумских врста постављени су огледи са циљем да се испита ефикасност и селективност хербицида који до тада нису били испитивани у производњи. Послије сваког обављеног прегледа, сачињен је Записник у којем су изношени проблеми и мјере за њихово отклањање. Далеко неповољнији утицај корова је у расадничкој производњи, јер уколико се коров не сузбија добијају се саднице лошијег квалитета и у броју мањем од очекиваног. Из тог разлога сузбијање корова веома је важно, нарочито у почетним фазама развоја садница јер је тада неповољан утицај корова на саднице највећи.

Особине корова су: способност ницања у различитим педолошким и климатским условима, продукција велике количине сјемена, висока отпорност на конкурентност других врста, поред генеративног, могућност и вегетативног размножавања, брз раст до стадијума цвјетања, способност стицања резистентности на примјењиване хербициде. Најчешће се јављају у расадницима, на површинама које се обнављају, у шумским састојинама (корисне, индиферентне и штетне врсте).

Symphytum officinale L. - Гавез

механичко дјеловање због осјетљивости поника. За разлику од пољопривреде, коришћење хербицида у шумарству почело је знатно касније и углавном се примјена хербицида у шумарству базира на искуствима из интензивне пољопривредне производње. Хемијска индустрија на нашим просторима, а и шире не производи хемијско заштитна средства (пестициде) за употребу у шумарству него се одабирају и тестирају разни препарати намијењени пољопривредној производњи и у шумарству користе они који покажу позитивно дејство. Из тог разлога је потребно стално праћење и тестирање нових препарата. У наредном периоду потребно је наставити испитивање ефикасности пестицида у расадничкој производњи ради одржавања и даљњег унапређења производње. Други дио сарадње двије институције бавио се проблематиком тестирања клонова – кандидата врба и топола, њихово признавање и регистрацију нових клонова у Републици Српској те подизања засада ових брзорастућих врста. Тополарство и узгој брзорастућих врста јесте једна веома развијена и значајна грана шумарске производње у земљама

Cirsium arvense L. - Чичак

И поред свих превентивних мјера као што су механичка припрема земљишта, уклањање корова са околних парцела итд. које се предузимају и редовно раде у расадницима и младим засадима уколико не бисмо вршили заштиту садног материјала од корова, штеточина и болести производња не би била могућа. Стога, заштита биља у расадничкој производњи и младим засадима има огроман значај. Код директних мјера борбе хемијске су за сада једино исплативо и одрживо средство. Употребом хербицида постиже се веома добра ефикасност у сузбијању корова. Могу се избјећи механичка оштећења садница, поготово у раној фази развоја (поник) гдје је онемогућено

у окружењу и у свијету.

Стварање и увођење нових сорти (клонова) топола у производњу је дугорочан сложен научно-истраживачки процес и захтјева организовани тимски рад већег броја научних и стручних радника из разних области.

На територији Републике Српске налази се мали број клонова који углавном потичу из периода бивше Југославије, потреба за стварањем нових клонова у шумарству је евидентна.

У расаднику „Петковача“ основани су сортни огледи топола и врба са циљем да се добију што поузданији подаци о својствима клонова у јувенилним фазама развоја.

За заснивање огледа одабрана су три клона америчке црне тополе: *Populus deltoides* кл. S 1-8, *Populus deltoides* кл. S 6-36 и *Populus deltoides* кл. 478 (NS-2). У склопу истраживања одабрана су и три клона бијеле врбе: *Salix alba* кл. B-44, *Salix alba* кл. 107/65-1 и *Salix alba* кл. 282.

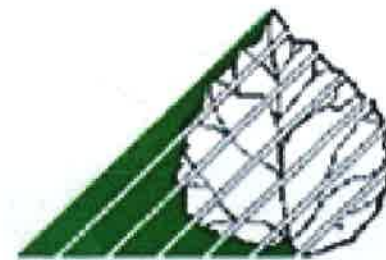
Cynodon dactylon L. - Зубача

Институт за низијско шумарство и животну средину основао је у сарадњи са ЈП сортни оглед топола на територији ШГ Градишка, ШУ Подградци који ће се користити за тестирање и праћење производности клонова са циљем њихове регистрације. За оснивање огледа одабран је сет од три клона америчке црне тополе и једног клона

еуроамеричке тополе:

1. *Populus deltoides* кл. S 1-8
  2. *Populus deltoides* кл. S 6-36
  3. *Populus deltoides* кл. 478 и
  4. *Populus x euramericana* I-214
- као стандард за тестирање.

Поред оснивања упоредног засада, настављено је са производњом садног материјала у расаднику Петковача са циљем да се у сезони јесен/зима 2016/2017. од произведеног садног материјала тестираних клонова изврши оснивање нових упоредних засада на територији ЈП „Шуме Републике Српске“. Огледни засад подигнут је на површини од шест хектара, а теку активности на проширењу упоредног засада на још три хектара. Након четири године сарадње и рада на проблематици коровске вегетације и биљних болести у расадницима и младим засадима, успјели смо истестирати ефикасност за више од педесет пестицида од којих је већина нашла примјену у производњи и пракси. Данас је борба са коровима механичким путем сведена на минимум и тиме су постигнуте значајне уштеде.

Институт за низијско шумарство и животну средину
Антон Чехова 13 Д
Нови Сад
21000
Србија
Телефон: 021/540 383
Факс: 021/540 385
E-mail: ilfe@uns.ac.rs
Web: www.ilfe.org

Успјешна примјена селективних хербицида у производњи садница смрче

Примјена селективних хербицида (Dual gold i Focus ultra) на црном ораху

Изглед третиране и нетретиране површине

Др Верица Васић, виши научни сарадник Института за низијско шумарство и животну средину из Новог Сада гдје ради на пословима заштите шума, испитивању и примјени пестицида у шумарству, а посебно истраживању и сузбијању корова у шумарству. До сада је публиковала велики број радова у домаћим и међународним часописима и учествује на домаћим и међународним пројектима (COST, FP7). Члан је Друштва за заштиту биља Србије, Херболошког друштва Србије, Стручног савјета за заштиту биља Србије и члан је радне групе за ревизију политике пестицида у сертификованим (FSC Pesticide Policy Working Group).

Др Верица Васић

Радна посјета Институту за низијско шумарство и животну средину – Нови Сад

На позив директора Института проф. др Саше Орловића 24. и 25. маја 2018. године, а у циљу наставка пословне сарадње између ЈПШ „Шуме Републике Српске“ а.д. Соколац и Института за низијско шумарство и животну средину из Новог Сада, уприличена је радна посјета представника Јавног Предузећа Институту. Разговарано је о досадашњој сарадњи и приједлозима за наставак сарадње. Сврха посјете је била и упознавање са основним дјелатностима Института, Огледним добром, лабораторијама и будућим плановима. Институт поседује сlijедеће лабораторије: сjеменска лабораторија, лабораторија за испитивање својстава дрвета, ентомолошка лабораторија, фитопатолошка лабораторија, педолошка лабораторија, лабораторија за микропропагацију, лабораторија за молекуларна истраживања, лабораторија за дендрохронологију. Огледно добро Института је „Каћка шума“ и налази се сjеверо-источно од Новог

Сада код села Каћ на површини од 358ха. Огледно добро представља експериментални полигон за пољска истраживања биолошких, еколошких и производних особина низијских дрвенастих врста (*Populus* sp., *Salix* sp., *Robinia pseudoacacia*, *Quercus robur*, *Fraxinus angustifolia*, *Fraxinus excelsior*, *Prunus avium*, *Sorbus* sp.). На Огледном добру се налазе генетске збирке (*ex situ*) низијских дрвенастих врста као и врста намењених за пчелињу пашу као и сjеменска плантажа багрема. Дио површине на Огледном добру се користи за производњу квалитетног садног материјала намењених тржишту.

Визија - лидерска позиција у креирању и примјени нових технологија у шумарству и агрошумарским системима.

Мисија - обезбједити резултате истраживања који омогућавају развој нових и унапређење постојећих технологија, производа и услуга у области шумарства и заштите животне

средине, као и пружање информације и знања, спајање произвођача и крајњих корисника, помагање становништву у свакодневном животу.

Сарадња са Шумарским факултетом у Бањој Луци

Управа Јавног предузећа „Шуме Републике Српске“ је на приједлог Шумарског факултета Универзитета у Бањој Луци донијела одлуку којом се прихватају приједлози пројеката „Тестирање најквалитетнијих провенијенција храста лужњака у циљу реинтродукције врсте“, „Тестирање брзорастућих клонова топола за производњу биомасе и „Реализација система газдовања оплодних сјеча у високим шумама букве“. „Тестирање најквалитетнијих провенијенција храста лужњака (*Quercus robur*) у циљу реинтродукције врсте“

„Тестирање најквалитетнијих провенијенција храста лужњака (*Quercus robur*) у циљу реинтродукције врсте“

Храст лужњак представља једну од највриједнијих шумских врста на подручју Европе. Катедра Шумарског факултета Универзитета у Бањој Луци жели да допринесе очувању, изучавању и поновном враћању ове, економски врло вриједне врсте на наше просторе. Циљ пројекта је истражити потнецијал врсте за реинтродукцију на адекватна станишта кроз проучавање физиологије и морфологије садница популација које су укључене у оглед. У склопу претходних активности прикупљено је сjеме из 4 најквалитетније популације храста лужњака из Републике Српске, успостављена је сарадња са Хрватским шумарским институтом из Јастребарског у циљу прикупљања и трансфера сjемена из 6 најбољих хрватских популација за потребе оснивања огледа и реинтродукцију храста лужњака на подручје Републике Српске, основан је оглед храста лужњака у расаднику „Станови“ у Добоју те су извршена обимна мjерења и прикупљање података о расту и развоју садница лужњака. Планиран је стални мониторинг над стањем површине као и интензивна проучавања раста и развоја различитих

популација храста лужњака који ће бити уграђен у оглед. Бенефити су непроцјењиви процес обнове лужњакових шума кроз поступке одговарајућих система газдовања довели би до појаве подмлатака са пожељним карактеристикама. Осим тога, као споредни, али генетички врло важан бенефит, било би ширење квалитних гена кроз ток сjемена и полена. Резултати овог пројекта имају дугорочни карактер.

„Тестирање брзорастућих клонова тополе за производњу биомасе“

Са повећаним захтјевима тржишта у Републици Српској за биомасом, услед преласка са нафтних деривата на коришћење дрвета у системима градског гријања наших великих градова, јављају се нови изазови за ЈП „Шуме Републике Српске“ у смислу снабдијевања дрветом нових, великих потрошача биомасе. Неопходно је изнаћи нове изворе енергената. Биомаса, као енергент, произведена од брзорастућих врста као што је топола је увелико у употреби

у Европи и свијету. Користи се у системима гријања, у електранама за производњу електричне енергије, итд.

Катедра за шумарску генетику и оснивање шума Шумарског факултета Универзитета у Бањој Луци жели да унаприједи плантажно шумарство Републике Српске те је стога предузела одговарајуће активности, а план је да се те активности прошире и да у истим више учешћа узме ЈП „Шуме Републике Српске“. Шумарски факултет Универзитета у Бањој Луци је, у сарадњи са иностраном партнерском институцијом, Баварским институтом за шумарску генетику, шумско сjеменарство, расадничарство и пошумљавање подигла оглед са 5 клонова брзорастућих топола (опходња 2 до 5 година). Као погодан локалитет за тестирање одабран је расадник „Станови“ у оквиру Центра за сjеменско – расадничку производњу, ЈП „Шуме Републике Српске“. Циљ пројекта је да се, кроз оснивање огледа и прикупљање података о количинама произведене

биомасе, препознају најпогоднији клонови за употребу код нас, те да се за исте да препорука за даље коришћење у производњи биомасе.

Значај пројекта се огледа у дефинисању погодних клонова чиме се избегавају непланирани трошкови услед погрешног избора клона, те могућност да се, уз договор са матичним предузећима који су власници тестираних клонова, започне производња резница брзорастућих клонова тополе за потребе ЈП „Шуме Републике Српске“, али и шире, за сва заинтересована предузећа која желе да плантажно узгајају сировину за производњу пелета, брикета и других облика дрвних енергената. Успостављена је сарадња са водећом италијанском компанијом која се бави стварањем клонова брзорастућих топола „Віорорлар“ која је спремна да нам обезбиди 3-5 брзорастућих клонова топола за тестирање на нашим просторима. Наведена компанија је изразила интересовање за тестирање неколико клонова тополе код нас, али и за много ширу научну и економску сарадњу што може бити од користи нашем шумарству и науци и пракси. У протеклом периоду подигнут је оглед брзорастућих клонова топола у Центру за сјеменско-расадничку производњу Добој. Клонови су власништво компаније „Віорорлар“ која је уступила Шумарском факултету резнице 7 клонова за тестирање продуктивности на нашим подручјима. Резнице су пободене у земљу 20. априла 2018. године на двије огледне површине. На једној површини је планирано перманентно залијевање, а на другој не. На тај начин се симулирају двоструки

услови који се могу сусрести на нашим подручјима (интензивно и екстензивно газдовање). Огледу је прикључен и клон I-214 да би се упоредила његова продуктивност у односу 7 италијанских клонова. Оглед је организован у 3 понављања. У једном понављању се налази 30 резница. Први резултати су већ видљиви на терену и огледају се у скоро стопостотном оживљавању резница забодених у земљиште. Даље праћење огледа обухватиће истраживање тачног процента оживљавања резница, броја развијених грана из једне резнице и висине избојака који су се развили. На крају опходње на конкретним огледним површинама шумарској струци, али и јавности ће се представити резултати огледа и дати препоруке за даље активности. Економску корист и ефекте реализације овог пројекта шумарство, али и шира јавност, може очекивати већ послуже 3

до 5 година, односно одмах са подизањем засада најбољих клонова у широј употреби.

„Реализација система газдовања оплодних сјеча у високим шумама букве“

Високе шуме букве у Републици Српској спадају у привредно најзначајније шуме. Успјешно природно обнављање поред споредних чинилаца зависи од природно-узгојних, техничко-технолошких и економских чинилаца који морају код примјене система газдовања бити повезани у једну складну цјелину. У хетерогеним еколошким и структурним условима високих букових шума указује се потреба посвећивања знатно веће пажње састојинском стању код природног обнављања и провођења система газдовања како би се остварили постављени етапни и општи циљеви газдовања.

За већину газдинских класа високих букових шума прописује се примјена скупинасто-преборног система газдовања (ријетко скупинасти систем), али тај систем се у пракси не примјењује досљедно и често има карактеристике неконтролисаних оплодних сјеча које нису до краја проведене. Букове шуме су изложене мјестимично деградационим процесима који се узгојним мјерама, системима газдовања заснованим на оплодним сјечама могу постепено усмјерити у правцу позитивног развоја шума. То подразумијева примјену одговарајућих и благовремених узгојних мјера обнове и његе уз правилну дознаку стабала за сјечу. Циљ пројекта је указивање на могућности досљедне примјене оплодних сјеча у високим буковим шумама на основама стручних сазнања и научних истраживања у циљу побољшања структуре и развоја високих шума букве, промјене стања састојина (посебно у високим шумама букве секундарног карактера), стварање оптималног омјера смјесе са буквом, побољшања квалитета састојина, природног обнављања и економских показатеља газдовања. Реализацијом пројекта обезбидиће се екосистемски приступ газдовању, адаптивност газдовања, повећање продуктивности, побољшање виталности, побољшање природне обнове и регенерације и др. Резултати пројекта имали би велики значај за израду оперативних планова газдовања шумама, еколошко-производно диференцирање састојина, унапређење квалитета залиха састојина на бази дефинисане примјене система газдовања шумама. Високе шуме букве у Републици

Српској спадају у привредно најзначајније шуме. Успјешно природно обнављање поред споредних чинилаца зависи од природно-узгојних, техничко-технолошких и економских чинилаца који морају код примјене система газдовања бити повезани у једну складну цјелину. У хетерогеним еколошким и структурним условима високих букових шума указује се потреба посвећивања знатно веће пажње састојинском стању код природног обнављања и провођења система газдовања како би се остварили постављени етапни и општи циљеви газдовања.

За већину газдинских класа високих букових шума прописује се примјена скупинасто-преборног система газдовања (ријетко скупинасти систем), али тај систем се у пракси не примјењује досљедно и често има карактеристике неконтролисаних оплодних сјеча које нису до краја проведене. Букове шуме су изложене мјестимично деградационим процесима који се узгојним мјерама, системима газдовања заснованим на оплодним сјечама могу постепено усмјерити у правцу позитивног развоја шума. То подразумијева примјену одговарајућих и благовремених узгојних мјера обнове и његе уз правилну дознаку стабала за сјечу. Циљ пројекта је указивање на могућности досљедне примјене

оплодних сјеча у високим буковим шумама на основама стручних сазнања и научних истраживања у циљу побољшања структуре и развоја високих шума букве, промјене стања састојина (посебно у високим шумама букве секундарног карактера), стварање оптималног омјера смјесе са буквом, побољшања квалитета састојина, природног обнављања и економских показатеља газдовања. Реализацијом пројекта обезбидиће се екосистемски приступ газдовању, адаптивност газдовања, повећање продуктивности, побољшање виталности, побољшање природне обнове и регенерације и др. Резултати пројекта имали би велики значај за израду оперативних планова газдовања шумама, еколошко-производно диференцирање састојина, унапређење квалитета залиха састојина на бази дефинисане примјене система газдовања шумама.

Оваквим приступом ће се утицати и на побољшање структуре и квалитета шума, а што ће се индиректно одразити на унапређење економских потенцијала високих букових шума.

Примјена MRG методе рангирања шумских газдинстава у ЈПШ "Шуме РС" а.д. Соколац

Истраживачки тим Шумарског факултета Универзитета у Бањој Луци, под руководством доц. др Драгана Чомића, шефа Катедре економике и организације у шумарству, је крајем 2017. године успјешно завршио имплементацију пројекта под називом "Диференцијална рента у шумарству РС". Овај научноистраживачки пројекат је реализован у сарадњи са Министарством пољопривреде, шумарства и водопривреде Владе РС, у оквиру додјеле средстава посебних намјена за шуме за 2015. годину.

Проблематика шумске ренте и стварања подједнаких услова за пословање организационих цјелина у оквиру шумарских предузећа обрађена је од стране више домаћих и иностраних аутора (Поточић, Краљић, Голубовић, Ранковић, Делић и други). Питање издвајања средстава ренте (као накнаде власнику на име уступања права кориштења добра) представља једно од основних начина обезбјеђења редовног извора средстава за биолошку репродукцију шума и рјешавање питања "активних" и "пасивних" предјела. Активни су они предјели (ШПП) гдје се може издвојити већи износ за шумску ренту, али не постоји толико изражена потреба за улагањем у узгој и заштиту, као у пасивним предјелима из којих се не може издвојити довољан износ за ренту, иако постоји велика потреба за шумско-узгојним и заштитним радовима. Обезбјеђењем стабилних извора финансијских средстава доприноси се и омогућава се ако не равномјеран, онда у сваком случају континуелан развој свих шумских подручја у Републици Српској. Овај проблем је истакнут у оквиру тачке 6. документа, под називом "Приједлог мјера за редефинисање организационо-економске и кадровске позиције ЈПШ „Шуме Републике Српске“ (Влада Републике Српске, 2015). Ту је као један од проблема за

боље организационо-економско позиционирање ЈПШ "Шуме РС" а.д. препозната и шумска рента (недовољно прецизно дефинисана као "положајна рента", а не као "диференцијална рента" као шири, и термин устаљен у области економике шумарства), гдје је као основа за даље активности утврђена потреба категоризације шумских газдинстава. Прегледом досадашњих истраживања у вези са шумском рентом, утврђен је основни проблем непостојања јасно дефинисане методологије која може, у складу са појединим условима пословања, бити примијењена у предузећима шумарства, са циљем рангирања шумских газдинстава и тиме стварања основа за диференцијацију истих за издвајање средстава за шумску ренту. Такође, нису пронађени валидни подаци о вишекритеријском и научно утемељеном рангирању шумских газдинстава у оквиру предузећа ЈПШ "Шуме РС", и то према реалним условима привређивања (еколошким условима, стањем шума и шумског земљишта, економским показатељима и слично). Управовишекритеријско (не само по једној варијабли/ критерију) и научно утемељено рангирање даје основу за диференцирање шумских газдинстава према могућностима издвајања средстава ренте, односно надокнаде за кориштење

шума и шумског земљишта. Циљ истраживања је био да се анализом већег броја варијабли дефинише методологија за рангирање шумских газдинстава у производно-пословном систему ЈПШ "Шуме Републике Српске" према реалним могућностима издвајања средстава диференцијалне ренте. Било је потребно креирати научно утемељену, али истовремено релативно једноставну и лако поновљиву методу, која ће бити кориштена првенствено од стране власника шума и јавних предузећа шумарства. У том смислу, са задовољством истичемо да је утврђена посебна и јединствена методологија рангирања газдинстава названа MRG методологија, којом се кориштењем већег броја варијабли (мултиваријаблина анализа) врши рангирање шумских газдинстава у складу са бољим/лошијим условима пословања. MRG методологија може бити широко примијењена и удругим подручјима и пословним системима, али наравно уз прилагођавање специфичним условима пословања (материјал за оригиналан научни рад којим се детаљно описује MRT методологија послат на рецензију у часопис SEEFOR). Као први корак, било је потребно утврдити основне критеријуме и варијабле како како би се извршило рангирање ШГ, и то на бази еколошко-

производних потенцијала и на основу пословних резултата (економских показатеља). Истраживачки тим је почетно утврђених 106 варијабли (подијељених на економске, еколошке и уређивачке) објединио у 50, а затим провео анкетирање на узорку од 118 представника различитих организација, институција и установа из сектора шумарства, како у БиХ, тако и у свим бившим југословенским републикама. Свеобухватно истраживање великог броја варијабли на репрезентативном узорку даје кредибилитет за коначан избор 10 варијабли које су анализирани у оквиру MRG методологије. Након анализирања добијених података и провођења свих корака MRG методологије, извршено је рангирање газдинства из пословног система ЈПШ "Шуме РС" а.д. на начин да су установљена три ранга (ранг листе), и то:

1. према "природним и еколошким",
2. према "економским" и
3. према укупним (еколошко-економским) условима пословања (финални показатељи репрезентативна ранг листа).

За контролу добијених података је кориштена и додатна (контролна) метода (базирана на Pareto принципу). Додатно је извршено тестирање у сарадњи са представницима три шумска газдинства из система ЈПШ "Шуме РС", чиме је утврђено да је метода потпуно примјенљива и да омогућава реално рангирање шумских газдинстава. Примјена MRG методе захтијева стриктно придржавање свих дијелова дефинисне методологије,

што подразумијева да се све активности морају прилагодити условима подручја за који се врши истраживање, и за свако наредно истраживање сви елементи методологије MRG морају се провести од самог почетка. То подразумијева примјену свих примијењених научних метода и техника, као и поновни рад од избора варијабли, анкетирања, прикупљања, обраде и анализе података, одређивања интервала за поједине варијабле, бодовања, рангирања и контроле. Резултати рангирања за ЈПШ "Шуме РС" а.д. и то по три основа (према "природним", "економским" и "укупним - природним и економским" условима пословања) приказани су у табелама 1, 2 и 3. Цјелокупни резултати истраживања са

дискусијом у вези са рангирањем шумских газдинстава из система ЈПШ "Шуме РС" а.д. ће накнадно бити објављена у форми оригиналног научног рада. Потребно је нагласити да су резултати базирани на основу релевантних података за 10 изабраних варијабли, а који су прикупљени, обрађени и анализирани за период од 2012. од 2016. године. Наравно, подаци за природне варијабле нису толико динамични, и промјене се најчешће могу посматрати за десетогодишњи период. Међутим, варијабле које се односе на економске услове пословања су много динамичније (мијењају се на годишњем нивоу) и највише подложне промјени, због чега се морају редовно пратити и ажурирати.

Табела 1. Подјела шумских газдинстава из система ЈПШ "Шуме РС" а.д. у групе према варијаблама које подразумијевају природне услове пословања (подаци 2012-2016)

	А група	Б група	Ц група	Д група	Е група				
A1	Романија	Б1	Горица	Ц1	Вучевца	Д1	Дрина	Е1	Мајевца
A2	Височник	Б2	Приједор	Ц2	Клековача	Д2	Панос	Е2	Зеленгора
A3	Градишка	Б3	Борја	Ц3	Бања Лука	Д3	Чемерница	Е3	Ботин
A4	Рибник	Б4	Јахорина	Ц4	Врбања	Д4	Лисина	Е4	Трескавица
A5	Маглић	Б5	Оштрељ	Ц5	Сјемећ	Д5	Бирач	Е5	Милићи
								Е6	Добој

Табела 2. Подјела шумских газдинстава из система ЈПШ "Шуме РС" а.д. у групе према варијаблама које подразумијевају економске услове пословања (подаци 2012-2016)

	А група	Б група	Ц група	Д група	Е група				
A1	Клековача	Б1	Трескавица	Ц1	Вучевца	Д1	Рибник	Е1	Зеленгора
A2	Дрина	Б2	Приједор	Ц2	Добој	Д2	Романија	Е2	Ботин
A3	Врбања	Б3	Градишка	Ц3	Маглић	Д3	Чемерница	Е3	Јахорина
A4	Височник	Б4	Милићи	Ц4	Оштрељ	Д4	Сјемећ	Е4	Бирач
A5	Лисина	Б5	Борја	Ц5	Горица	Д5	Бања Лука	Е5	Панос
								Е6	Мајевца

Табела 3. Подјела шумских газдинстава из система ЈПШ "Шуме РС" а.д. у групе по свим анализираним варијаблама (подаци 2012-2016)

	А група	Б група	Ц група	Д група	Е група				
A1	Височник	Б1	Борја	Ц1	Вучевца	Д1	Бања Лука	Е1	Бирач
A2	Романија	Б2	Рибник	Ц2	Дрина	Д2	Сјемећ	Е2	Милићи
A3	Градишка	Б3	Горица	Ц3	Врбања	Д3	Чемерница	Е3	Добој
A4	Приједор	Б4	Клековача	Ц4	Јахорина	Д4	Панос	Е4	Зеленгора
A5	Маглић	Б5	Оштрељ	Ц5	Лисина	Д5	Трескавица	Е5	Мајевца
								Е6	Ботин

Крајњи показатељ рангирања је подјела шумских газдинстава по свим анализираним варијаблама (табела 3), док остала два рангирања (по "природним" и "економским" варијаблама) служе за међусобна поређења (метода корелације ранга), и указивање на потенцијалне проблеме за које се морају тражити боља рјешења. То се посебно односи на шумска газдинства која имају задовољавајуће од природе дате услове, а притом лоше економске резултате пословања. Наравно, постоје и објективни услови да то у појединим годинама уређајног циклуса и не буде реализовано, али у просјеку се од газдинстава са бољим природним условима привређивања морају очекивати и бољи економски (у првом реду финансијски) резултати пословања.

Препоруке и закључци

Јасно је да шумска рента, као надокнада власнику за уступање права кориштења, мора представљати један од основних извора финансијских средстава за очување континуитета продукције, односно континуитета приноса и прихода у шумарству. Проблем враћања "у шуму" цјелокупног (или барем највећег дијела) средстава која се издвоје за ову намјену је тема којој се мора посветити велика пажња. Иницијатива цјелокупног сектора шумарства свакако мора бити и већа и гласнија у циљу обезбјеђивања поврата средстава и просте и проширене репродукције у шумарство Републике Српске. Оваквим приступом ће се, дугорочно, утицати и на побољшање структуре и квалитета шума, а што ће се индиректно одразити

на унапређење економских потенцијала, односно количину сјечиве дрвне залихе и сортиментне структуре. Једино тако ћемо обезбједити реалне услове за очување и унапређење шумских екосистема, као и реалне могућности за кориштење свих економских, еколошких и социјалних функција шума и шумског земљишта. У Републици Српској, регионални карактер и неједнакост услова привређивања се огледају у чињеници да се шумска газдинства, односно ШПП, разликују у погледу еколошких услова, стања шума и општих економских услова привређивања, што све намеће потребу диференцијације појединих газдинстава по могућностима издвајања средстава за ренту. При томе, увијек треба имати у виду да предузеће послује у форми корпорације, што представља власнички и пословно обједињен систем (уз све компликације оснивања у складу са два закона – о јавним предузећима и привредним друштвима). управо то намеће обавезу сваком организационом дијелу (прије свега шумским газдинствима) да се не сматрају као појединачни актери на тржишту, већ да увијек буду свјесни и јединственог система коме су шуме и шумска земљишта (само) дата на кориштење. Сигурно је да ће постојати и опречна мишљења, и питања зашто. Одговор је управо тај да због чињенице да је шума јавно добро свих нас, и да се развој и кориштење шумског екосистема (уз све биолошко-техничке специфичности) не може фрагментирано посматрати – колика год била површина неког шумско-привредног подручја! Континуитет приноса и прихода (у средњем или дугом року)

мора бити обезбјеђен на свим шумско-привредним подручјима Републике Српске, а издвајања за биолошку репродукцију и унапређење шума и шумарства мора бити заједнички задатак – од свих газдинстава као дијела система, тако и од друштва (првенствено привредних субјеката) у цјелини. Ако стабилни извори финансирања нису основни циљ, онда свакако морају бити (најважније) средство којим се обезбјеђује дугорочна одрживост и континуитет унапређења првенствено свих еколошких, али и социјалних и економских функција шума. Ово је интерес свих грађана, а у заговарању и испуњавању истог, Јавно предузеће "Шуме РС" као корисник шума мора дјеловати као јединствена цјелина - са улагањем константних напора да то заиста и постане. Оно што је дато од природе је власништво и на корист читавог друштва, и нико нема право да то ограничава. Али такође, треба увијек имати у виду чињеницу да нису само природни потенцијали узрок неједнакости привређивања, већ да постоје и други, веома битни узроци.

Ту, између осталог, посебно спада организациона структура ЈПШ „Шуме Републике Српске“, систематизација и кадровска структура запослених у шумским газдинствима, квалитет рада на терену, шумарска етика и морал, стручност и радна дисциплина и многи други фактори. У том смислу, у циљу развоја читавог система (пословног и природног), једна од будућих иницијатива може/треба бити реална диференцијација шумских газдинстава према могућностима издвајања за ренту, као накнаду за кориштење шума и шумских земљишта.

То ће свакако утицати на осигурање онога што је основно за очување и развој шума и шумарства Републике Српске, а то је редован извор финансијских средстава за биолошку репродукцију шума и рјешавање питања "активних" и "пасивних" предјела - колико је могуће равномерно, али у сваком случају континуелно развијање свих подручја. Рангирање MRG методом је први корак на том путу, а утврђивање диференциране стопе (потенцијално различито распоређене по групама газдинстава), расподјела, контрола трошења и остало треба бити предмет новог истраживања са укључивањем свих заинтересованих страна.

Додатно остају отворена питања и проблеми утврђивања реалне, научно и стручно утемељене стопе издвајања за накнаду за кориштење шума и шумског земљишта (проста репродукција), унапређења општекорисних функција шума (проширена репродукција), као и издвајања за локалне заједнице. Сигурно је да сваки рад мора бити реално вреднован, и да диференцијација шумских газдинстава не смије узроковати ситуацију да пословни резултати успјешнијих шумских газдинстава буду угрожени. То што је ЈПШ "Шуме РС" у пословном смислу јединствен систем, треба значити да се тежи ка обезбјеђењу што бољих

услова за привређивање свим организационим јединицама. У том смислу, као један од начина за избјегавање "незадовољства" у шумским газдинствима која у складу са вишим рангом, потенцијално треба да издвајају већа финансијска средства, потребно је осмислити додатне административне или финансијске мјере стимулације, што је првенствено задатак власника шума и шумског земљишта у Републици Српској.

*Доц. др Драган Чомић
- Шумарски факултет
Универзитета у Бањој Луци*

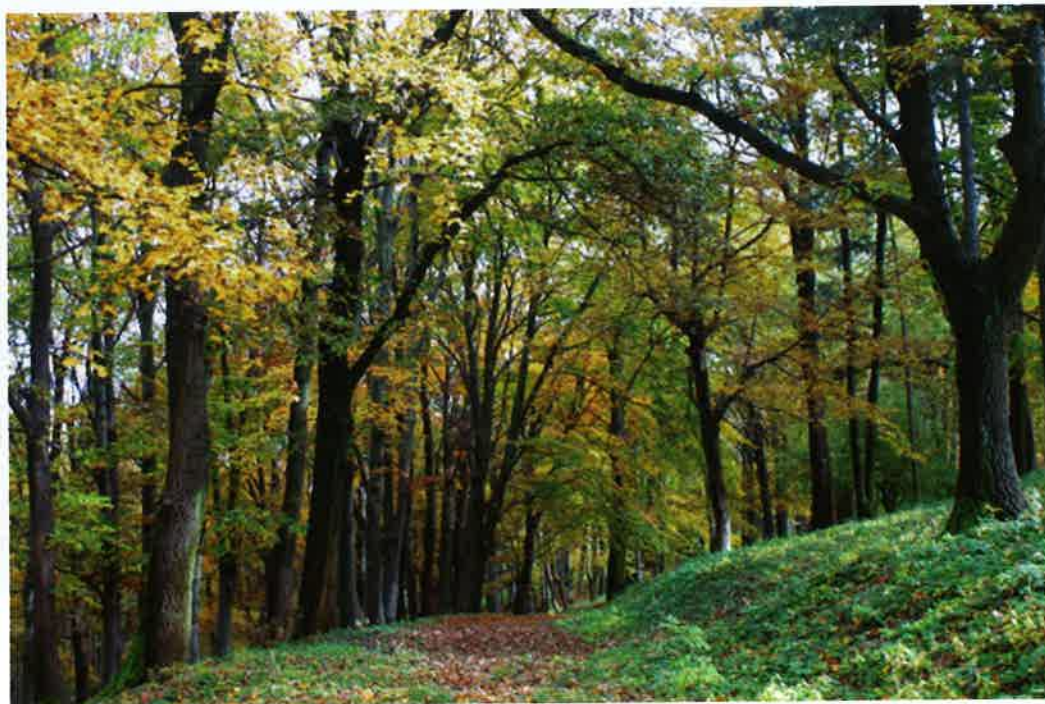

Комора инжењера шумарства Србије

КОМОРА ИНЖЕЊЕРА ШУМАРСТВА СРБИЈЕ

Комора инжењера шумарства од октобра месеца 2017. издавањем Србије основана је ради до издавања првих лиценци. Напређења услова за обављање стручних послова у шумарству, заштите општег и појединачног интереса у обављању послова и организовању у пружању услуга у шумарству, као и ради остваривања других циљева. Законом о шумама ("Службени гласник РС", бр. 30/2010), прописани су права и обавезе Коморе као и послови које обавља, међу којима су: пријем у чланство, издавање и одузимање лиценци, утврђивање етичких норми чланова и др. Изменама Закона о шумама које су донете 2015. године, створени су услови за несметан рад Коморе, а избором нових органа, крајем 2016. године, покренуте су бројне активности које у крајњем исходишту треба да доведу до издавања првих лиценци. чланова Коморе. Издавањем лиценци омогућиће се потпуна законитост у раду шумарских инжењера, а за Комору кренуће период који ће бити посвећен пре свега подизању нивоа стручне оспособљености шумарских инжењера за обављање послова у шумарству, а тиме и заштити општег интереса у шумарству. У складу са циљевима и задацима који су прописани Законом и Статутом, Комора ће у наредном периоду радити на издавању и одузимању лиценци као и на континуираном стручном усавршавању што ће допринети унапређењу шумарске струке, обезбедити правну сигурност и заштиту стручности лиценцираних шумарских инжењера, чиме ће уједно обезбедити и заштиту и сигурност корисника њихових услуга у погледу газдовања шумама.

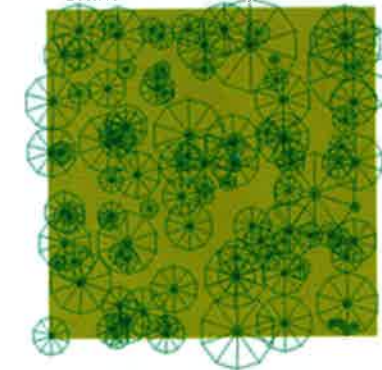
Могућност природног обнављања шума црног бора (*Pinus nigra Arnold*)

Мада је учешће црног бора у шумском фонду Републике Српске мало, он има велики значај како у погледу производње дрвета високог квалитета, тако и у погледу испуњавања заштитне улоге шума на врлетним теренима.

У циљу одређивања дијелу Републике Српске. На другој огледној површини најповољнијег начина обнављања Издуженог је облика и пружа се у шума црног бора, одабране су правцу NW - SE. У топографском три састојине (у даљем тексту састојина I, II и III), а у свакој од њих постављене су по три огледне површине димензија 20 x 20 m, и то по једна површина у густом склопу са малом бројношћу подмлатка и по двије површине на којима се подмладак појављује у већем броју. Вршено је снимање површина у састојинама гдје се појављује подмладак при различитим степенима склопа, такође, је вршено снимање подмладних језгара, са циљем да се дефинише величина отвора у склопу састојине при коме се појављује обилан и квалитетан подмладак црног бора. Снимане су карактеристике подмлатка: бројност (ком/ха), висина (cm), дужина љетораста (m), старост (год.) и квалитет. Просторни распоред подмлатка, пањева и зрелих стабала, као и хоризонталне пројекције круна стабала, учртавани су на унапријед припремљену скицу огледних површина 20 x 20 m у размјери 1: 100. Просторни распоред стабала и подмлатка са пројекцијама круна стабала приказан је употребом софтвера SVS (Stand Visualization System) Истраживања су вршена на подручју Добоја у природним састојинама црног бора на планинским масивима Озрена. Планински масив Озрена смјештен је у сјевероисточном

Издуженог је облика и пружа се у правцу NW - SE. У топографском смислу подручје Озрена припада брдско-планинском рејону од 250 до 917 m надморске висине. У састојини I, на првој огледној површини (шема 1.) степен склопа износи 0.9 (густ склоп). Укупна хоризонтална пројекција круна стабала износи 571.1 m². Огледна површина се налази на југозападној експозицији и нагибу од 25°. Присутно је 725 ком/ха подмлатка, од чега је црни бор заступљен са 66%, храст 28% и црни јасен 6%. Од укупног броја јединки, највећа је заступљеност младика са 96.6%. Просјечна висина младика црног бора износи 2.9 m, са просјечном дужином избојка 9.6 cm. Младик се јавља појединачно, старости између 15 и 25 година. Младик црног јасена има највећу дужину избојка (30 cm), тако да за кратак временски период достиже висину око 2 m.

Stand Visualization System

Шема 1. Густ склоп састојине I

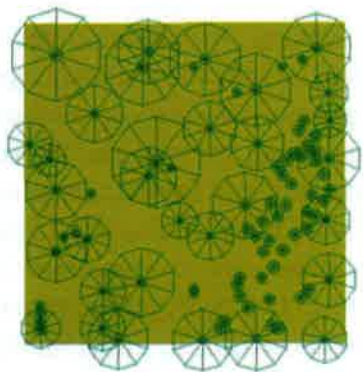
На другој огледној површини (шема 2), при степену склопа од 0.6 (непотпун), појављује се обилан и квалитетан подмладак. Крунама стабала црног бора прекривено је 271.4 m² површине или 67.9% док је непрекривена површина 128.6 m² или 32.1%. Укупна површина хоризонталних пројекција круна износи 498.5 m² од чега на стабла првог спрата отпада 468.1 m² или 93.9%, са средњим пречником 4.6 m. Заступљено је 4225 ком/ха јединки подмлатка. Црноборов подмладак учествује са 92.9%, храст китњак са 2.4% и црни јасен са 4.7%. У укупном броју јединки фаза младика црног бора је највише присутна са 47.9%, затим фаза одраслог подмлатка црног бора са 38.5% док фаза поника заузима свега 2.4%. Младик и одрастао подмладак црног бора појављују се при степену склопа од 0.6. Просјечна висина младика је око 3 m, са просјечном дужином вршног избојка 11 cm. Старост фазе младика је између 18-25 година. Карактеристично подмладно језгро налази се у оквиру подмладне површине која се налази на југозападној експозицији и нагибу од 30°. Подмладно језгро налази се на сјевероисточној страни подмладне површине. Минимална величина отвора при којој се појављује обилан, квалитетан подмладак задовољавајуће бројности је око 1.5 висине стабала (око 25 m). Облик отвора је елиптичан, а правац

пружања елипсе је сјевероисток- облик. Подмладак је лошег југозапад (шема). С обзиром на квалитета, застарчен и задовољавајуће стање подмлатка старости око 15 година. произилази да је у оваквим условима повољан правац пружања сјевероисток - југозапад.

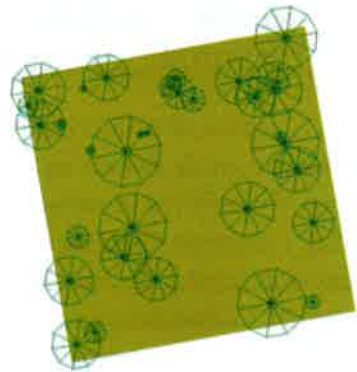
Stand Visualization System

Шема 2. Непотпун степен склопа састојине I

Степен склопа на трећој огледној површини (шема 3.) је 0.4 (риједак). Заступљена су стабла црног бора. Крунама стабала прекривено је 177.0 m² или 44.3 %, а непрекривено је 223.0 m² или 55.7 % површине. Укупно је присутно 900 ком/ha подмлатка од чега црног бора 36.1% и црног јасена 63.9%. За разлику од претходне двије површине, видљив је изостанак подмлатка храста китњака. Изостанак подмлатка храста китњака узрокован је лошим станишним условима и ријетким склопом. Одрастао подмладак црног бора је заступљен са 19.4%, док је најзаступљенији младик црног јасена са 55.56%. На овој огледној површини није присутан поник црног бора. Код одраслог подмлатка црног бора висински прираст је веома мали (5 cm), али је прираст бочних избојака врло значајан (30 cm), тако да стабала подмлатка попримају лоптаст

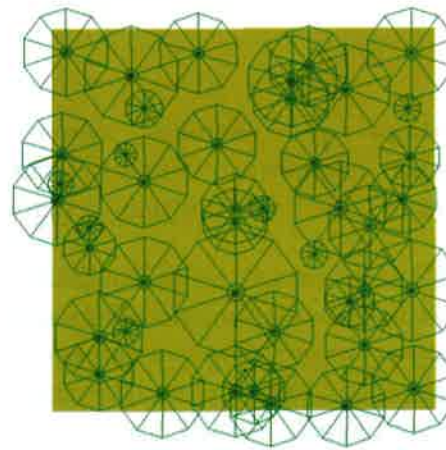
Stand Visualization System

Шема 3. Риједак склоп састојине I

У састојини II на огледној површини 1. гдје је густ склоп (0.9) од (400m²) укупно снимљене површине, 9.8% или 39.4 m² је непрекривена површина, а крунама стабала је прекривено 360.6 m² или 60.6% (шема 4). Укупан број стабала подмлатка на површини у густом склопу је 900 ком/ha. Највећу заступљеност има подмладак црног јасена 58.3%, а остало је подмладак храста китњака (41.7%). На овој огледној површини, узроковано густим склопом, видљив је изостанак јединки подмлатка црног бора. Фаза младика црног јасена и храста китњака заузимају 94.4% од укупног броја јединки подмлатка, осталих 5.6% отпада на фазу неодраслог подмлатка црног јасена. Степен склопа на огледној површини 2., (шема 5.) износи 0.6. Непрекривена површина износи 178.2 m² или 44.6%. Стабла црног бора налазе се у два спрата, доминантан је у првом спрату, док танка и слабо

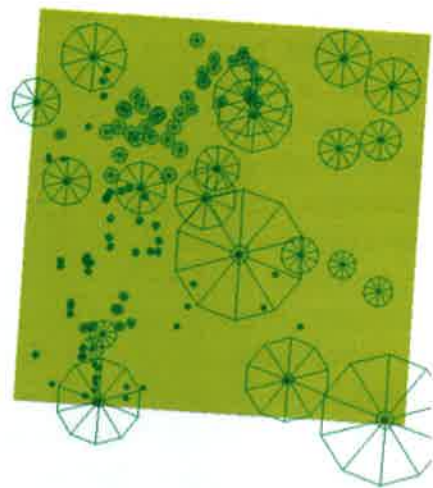
Stand Visualization System

Шема 4. Густ склоп састојине II

развијена стабла храста китњака налазимо само у другом спрату, гдје достиже пречнике око 11.5 cm. Површина пројекција круна стабала црног бора у првом спрату износи 212.2 m², са просјечном површином круне једног стабла 21.2 m² и средњим пречником 5.2 m. Присутно је укупно 5675 ком/ha подмлатка. Од тога на црни бор отпада 69.2%, хрст китњак 26.9% и црни јасен 3.9%. Највећа заступљеност је фазе одраслог подмлатка и фазе младика 67.4% од укупног броја јединки.

Stand Visualization System

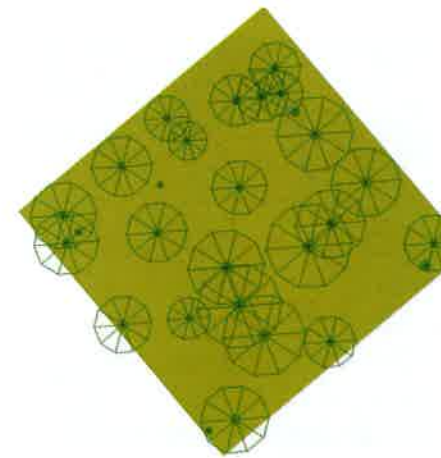
Шема 5. Непотпун склоп састојине II

Висина одраслог подмлатка црног бора је између 1.3 - 1.8 cm док је просјечна дужина вршног избојка 22.5 cm. Подмладна површина налази се на југозападној експозицији нагиба 22°. У оквиру подмладне површине на сјеверозападној страни налази се и подмладно језгро, са нагибом од 22°. Отвор има облик издужене елипсе са правцем пружања сјевероисток-југозапад (шема 5.) Подмладак је у добром стању, тако да произилази да је овај правац пружања повољан. Минимална величина отвора, на коме се појављује биогрупа квалитетног подмлатка црног бора, величине је, по дужој оси елипсе 1.5 висине стабла (око 30 m).

На огледној површини 3. степена склопа 0.6, непрекривена површина крунама стабала износи 145. m² или 36.4% (шема 6). Заступљена су стабла црног бора која су распоређена у два спрата. У првом спрату налази се 83.3%, а у другом 16.7% од укупног броја стабала. Укупна површина хоризонталних пројекција круна стабала износи 237.5 m². Укупан број јединки подмлатка износи 650 ком/ha, од чега је 19.23% црни бор а 80.76% црни јасен. Највише је заступљена фаза одраслог подмлатка и фаза младика црног јасена и то 76.92% или 500 ком/ha. Заступљеност црног бора је веома мала, свега 125 ком/ha или 19.23%. Црни бор је веома лошег квалитета, застарчен, дужина љетораста је свега 5 cm.

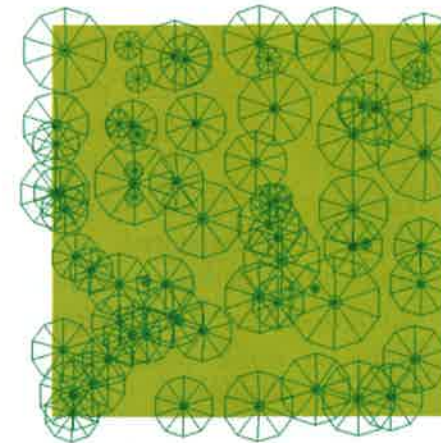
У састојини III на огледној површини 1., у густом скопу (0.9) непрекривена површина

Stand Visualization System

Шема 6. Непотпун склоп састојине II

износи 39.8 m² или 9.9% (шема 7). У првом спрату налазимо само стабла црног бора, а у другом спрату поред стабала црног бора налазимо и стабла храста китњака. Стабла црног бора у првом спрату учествују са 82.7% у укупном броју стабала. Површина пројекција ових круна износи 487.5 m², са просјечном површином круне једног стабла 11.4 m² и средњим пречником круне 3.8 m. Укупно је заступљено 825 ком/ha подмлатка од чега је 51.52% хрст китњак, 30.30 црни јасен, 12.12% црни бор и 3.03% буква. Stand Visualization System

Шема 7. Густ склоп састојине III

Највећа је заступљеност младика 93.94%, док поник црног бора заузима свега 3.03% од укупног броја стабала. Младик црног бора има висину око 1.90 m, а дужину љетораста у просјеку 17 cm.

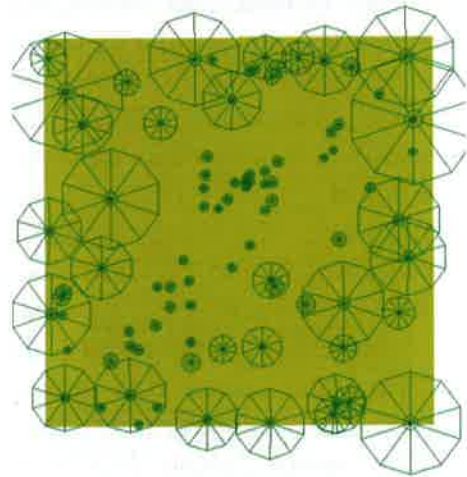
Степен склопа на огледној површини 2., приказана на шеми 8. је 0.6 (непотпун склоп). Круне стабала прекривају , 271.4 m² или 67.9%, док је непрекривена површина 128.6 или 32.1%. Заступљена су стабла црног бора са 52.2% и храста китњака 47.8%. Присутно је 2875 ком/ha подмлатка. Највећа је заступљеност подмлатка црног бора 53.04%, затим хрстакитњака 25.22%, црног јасена 20.87% и букве 0.87%. Уочава се појава храста китњака. Стабла црног бора у првом спрату учествују што нам говори о побољшању услова станишта у односу на претходне двије састојине.

Највећа је заступљеност неодраслог подмлатка црног бора 34.78% или 1000 ком/ha, док је учешће одраслог подмлатка 7.83% или 225 ком/ha у укупном броју јединки. При степену склопа од 0.6 просјечна висина јединки одраслог подмлатка је 1.30 m, са дужином вршног избојка од 22.5 cm. Подмладна површина налази се на југозападној експозицији на нагибу терена од 5°. У оквиру подмладне површине на сјеверној до сјевероисточној страни налази се и подмладно језгро. Отвор у склопу има облик издужене елипсе са правцем пружања сјевероисток-југозапад (шема 8). Минимална величина отвора, на коме долази до појаве бројног и квалитетног подмлатка, величине је око 1.5 струке висине стабала (око 35 m).

Најквалитетнији подмладак појављује се на сјевероисточној страни отвора, што нам показује да је ово повољан правац пружања подмладног језгра.

Stand Visualization System

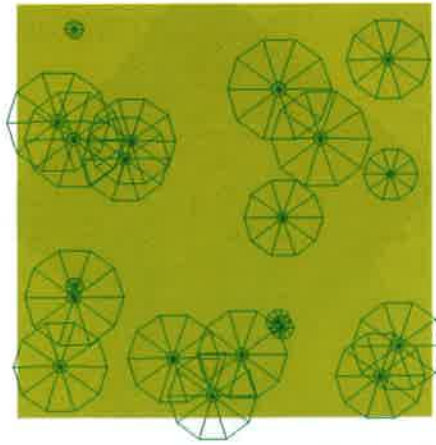

Шема 8. Непотпун склоп састојине III

Површина 3. приказана на шеми 9. има степен склопа 0.4-0.5. На површини заступљена су само стабла црног бора. Крунама стабала је прекривено 233.8 m² површине или 58.4% док је непрекривена површина 166.2 m² или 41.6%. Од укупног броја јединки подмлатка (275 ком/ha) на подмладној површини, највише је заступљен младик и то црног бора 36.4% и црног јасена 63.6%. Риједак до непотпун склоп (0.4-0.5) условљава велику инсолацију, тако да се стварају неповољни услови за подмлађивање, јер долази до прекомјерног закоровљавања површине. Младик црног бора је лошег квалитета, застарчен, дужина

Stand Visualization System

Шема 9. Риједак склоп састојине III

вршног избојка је око 6 cm. На основу прикупљених и анализираних података и постављених огледа у истраживаном подручју, омогућено је да се у вези са обнављањем црноборових шума може закључити:

- У састојинама са склопом већим од 0.7 нема довољно свјетлости за развој подмлатка, кога уопште нема или ако се појави, онда је риједак, застарчен и закржљао, и на крају изумире,
- Обилан, густ и квалитетан подмладак црног бора појављује се у састојинама при степену склопа 0.6. Уз даљи правилмњеаан рад са састојинама (дозирањем довољне количине свјетлости) црном бором се може обезбиједити даљи правилан развој, довољне количине свјетлости) црном бором се може обезбиједити даљи правилан развој,
- Прекидањем склопа, испод 0.5, стварају се неповољни услови за подмлађивање, јер долази до прекомјерног закоровљавања површине,
- Умјерена засјена у вријеме ницања поника, па све до краја друге године живота

важан је предуслов за успјех природног обнављања,

- Заједничка карактеристика проучаваних састојина је јављање обилног и квалитетног подмлатка на подмладним језгрима који имају облик елипсе са правцом пружања сјевероисток-југозапад. Дужа оса елипсе износи око 1.5 висине стабала,

- Подмладак црног бора, већ након друге - четврте године потребно је ослободити од засјене коју чини својим надземним дијеловима: бујад, црњуша, вријесак, купина и др., јер у противном висински прираст стагнира и биљка на крају изумире.

Др Велибор Благојевић

Уређено ловиште и атрактивне врсте дивљачи привлаче ловце са свих страна

Након раздвајања привредно-спортских ловишта, одлуком Владе Републике Српске формирано је привредно ловиште „Врбница“ и 2016-е године додијелено на газдовање шумском газдинству „Маглић“ Фоча. Ловиште је смјештено у југоисточном дијелу Републике Српске. Површина ловишта износи 9.564 ha и ловиште је типично планинско са веома израженом конфигурацијом терена. У њему постоје повољни станишни услови за велики број сисара и птица, а основне врсте дивљачи су: срна, медвјед, дивокоза, велики тетријед, зец и дивља свиња. Ловиште граничи са два сусједна ловишта и то: са посебним ловиштем „Зеленгора“ и Спортско-рекреационим ловиштем „Бакић“.

На који начин се газдује ловиштем?

ШГ „Маглић“ Фоча већ дуги низ година посвећује озбиљну пажњу заштити природе, узгоју и заштити дивљачи и уређењу ловишта. Та пракса је настављена и у привредном ловишту „Врбница“, а резултати таквог рада су уређено ловиште, стабилне популације свих врста дивљачи и веома добри услови за бављење комерцијалним ловом. У ловишту је изграђен велики број ловно-узгојних и ловно-техничких објеката као што су: хранилишта, појилишта, солила, ловачке куће, ловачке колибе, високе затворене и отворене чеке, засједи, ловачке стазе и сл. Корисник, поред теренских возила, посједује и моторне санке са приколицом, помоћу којих у зимском периоду доставља храну за дивљач, контролише ловиште, али и превози ловце и транспортује одстријељену дивљач. Ловиште је покривено и сензорским камерама, помоћу којих се прати бројност и кретање дивљачи, али и спречавају нелегалне радње у ловишту. Поред тога, корисник посједује и дрон, који користи у сврху контроле и надзора у ловишту.

Шта је то што привлачи госте ловце у ваше ловиште и одакле најчешће долазе?

Уређено ловиште, богати фондови дивљачи, прелијепи планински предјели, те професионалан приступ према гостима су главни разлози великог броја посјета ловаца са свих страна. Поред многих ловаца из Републике Српске и БиХ, у претходном периоду угостили смо и бројне госте из других европских земаља: Србије, Црне Горе, Словеније, Хрватске, Аустрије, Словачке, Данске, Швајцарске, Шпаније, Енглеске, Русије... Многи од њих су се окитили вриједним трофејима медвједа, дивокозе, великог тетријеба, вука, дивље свиње и срндаћа. Уз све наведено, корисник посједује и уређене објекте за смјештај ловаца, у којима се у зависности од жеља гостију служе разни специјалитети, почев од јела испод сача, ловачког гулаша, домаћег сира, кајмака, пршута и сл.

Које проблеме проузрокује неимплементација СITES споразума?

Немогућност извоза трофеја значајно утиче на број гостију и то представља један од основних проблема када је у питању реализација плана одстрела. Имплементацијом овог споразума отворила би се могућност доласка знатно већег броја ловаца, а самим тим и могућност остваривања већих прихода од ловства, који би се користили за нова улагања у ловиште.

Који су савјети осталим корисницима привредних ловишта?

Посао у ловству је заиста специфичан и није за свакога, те прије свега, на руководећа мјеста у ловиштима треба поставити људе из струке, који имају знање и воле овај позив. Таквим људима треба обезбиједити подршку и резултати неће изостати. Јер, сав мој ентузијазам, љубав према ловству и воља за рад не би дали велике резултате да није безрезервне подршке од стране мог директора г-дина Споменка Стојановића, који има много разумијевања за ову нашу област. Сва наша привредна ловишта имају велики природни потенцијал и у сваком од њих се озбиљним радом и улагањима могу створити добри услови за ловни туризам. подршке од стране мог директора г-дина Споменка Стојановића, који има много разумијевања за ову нашу област. Сва наша привредна ловишта имају велики природни потенцијал и у сваком од њих се озбиљним радом и улагањима могу створити добри услови за ловни туризам.

Планови за будућност?

Планирамо наставити континуитет доброг и одговорног газдовња ловиштем, ширити ловнотуристичку понуду, пратити нове трендове и градити модерне објекте, учествовати на европским

сајмовима лова чим се за то створе услови и још много тога...

Човјек који је волио Тита и међеде

Једне прилике у ловиште дошао и Титов син Жарко. Одстрелио је једног капиталца, а Тито ни једног. Тада су одлучили да се ловиште не напушта све док Тито не убије медвједа. Друкчије се није могло, сјећа се данас Симо Јандрић.

„Тита сам волио и припремао лов за њега. Имао сам част да ловим са њим и његовом супругом. Али и међеде сам волио. Ако га не видим за мене је био празан дан“, овако почиње своју, односно причу о свом радном вијеку Симо Јандрић из Шипова, шумар и ловочувар. Човјек који без тога никад није могао. И заиста се ни дан данас не зна да ли је Симо више волио Тита или медвједе. Јер медвједима је Симо био напросто опсједнут, док је Тита поштовао како и колико су то чинили сви народи бивше нам земље. „Сјећам се како је 1977. године ранио медвједа

и то у ловишту Радуша. Шеснаест дана смо га тражили. И нашли смо га. То је за мене било највеће задовољство, не само због одстрела већ због тога што је управо тај медвјед у свијету био највише признат. Наравно због оцјене коју је добио у Марсеју, наставља Симо своју причу. „Што се тиче наших ловишта Тито је највише волио медвједе, док је у Бељу био заљубљен у лов на јелене. И кад би се из лова вратио без одстрела није био незадовољан. Једне прилике био је у прилици да убије мечку. Када су му рекли да је женско, он на њу није хтио да пуца, опет ће Јандрић. Знали

су они у Корпивници и Радуши, ловиштима у којима је Тито ловио, и по двадесет дана припремати их. Увијек су морали слати и извјештаје о пословима тога дана. Највећа пажња била је посвећивана храни. медвједима, а тада их је само у Копривници било око четири стотине. Морао се давати кукуруз како би „намечили“ и били за одстрел. Симо није само Титу нагонио медвједе. И Титина Јованка често се хватала пушке. Једном је и она убила међеда. „Ја сам био узбуђен и срећан када би они долазили у ловиште. А такве су биле и остале моје колеге коју су се бавиле пословима лова. Односно припремама за лов... Сјећам се да је једне прилике у ловиште дошао и Титов син Жарко. Одстрелио је једног капиталца, а Тито ни једног. Тада су одлучили да се ловиште не напушта све док Тито не убије медвједа. Друкчије се није могло, сјећа се Симо. Било је у ловиштима и доста гостију. Долазили су овдје из свих крајева свијета и бивше Југославије.

Славиша Сабљић

Четврти сусрет ветерана шумарства „Јахорина 2018“

Четврти сусрет ветерана шумарства ове године одржан је на Јахорини 25. маја, у Шумарској кући „Огњиште“. Организатори ове манифестације и ове године били су ЈПШ „Шуме Републике Српске“ а.д. Соколац и Центар за шуме ЦЕФОР, посебну подршку су пружили ШГ „Јахорина“ Пале и ШГ „Романија“ Соколац. Овогодишњим Сусретима је присуствовало око 50 пензионисаних инжењера шумарства, а најстарији ветерани на Сусретима били су Саво Којадиновић (1928), Љубомир Ђуровић (1929) и Живко Рапаић (1929). Приликом отварања Четвртих сусрета, присутне су поздравили: предсједник УО Центра за шуме Милан Ненадић, предсједник Организационог одбора Драган Грабовац, директор Јавног предузећа Ристо Марић, начелник општине Пале Бошко Југовић и в.д. директора Шумарске куће „Огњиште“ Боро Дивчић.

У оквиру богатог програма, највише интересовања изазвао је излет жичаром на врх Јахорине, који је за ветеране организован у сарадњи са Олимпијским центром Јахорина. За ветеране је организована томбола, али и такмичарски дио у којем су ветерани могли да се представе било причом или пјесмом, а изабран је и најактивнији ветеран.

Главна награда моторна пила „Dolmar“ на томболи припала је Бориславу Шкробићу из Брода, која је поклон фирме „Jasmin“ д.о.о. Жепче. Ова манифестација се организује са циљем да се бар једном годишње

окупе они који су кроз свој радни прилику да се размијене знања вијек дали допринос сектору и искуства са млађим колегама. развоја шумарства и представља

Александра Момић, дипл. новинар

Са шумаром Светком Кецманом

“Без свега другог се некако и може, али без шума никако”

Клупа, цапин „пријеке жаге“, моторке, коњи „хиро“... О свему томе Клапо најрадије прича. А и како не би када је цијели свој радни вијек провео у шуми у којој се без свега тога није могао замислити ни један његов радни дан

У шумама сам од шездесет и треће. Првих десет мјесеци сам, као почетник, радио са лугарима. Најчешће су то били Никола и Предраг Бањац. Били су добри према мени. Углавном су то били послови примача, односно послови на пријему шумских сортимената, тако Светко Кецман почиње причу о свом радном вијеку којег је, уз само мали прекид, провео у шумама којима данас газдује Шумско газдинство из Дринића.

Са клипом у рукама, понекад цапином кад је требало нешто око трупаца односно балвана радити, Светко, којег многи од миља зову још и Клапо, провео је цијели свој радни вијек. Без много штошта другог у шумама се тада могло, али се некада, па ни данас, није могло без цапина. Иако су тешки к’о црна земља, шумари су са тим цапином у рукама, те исте балване окретали и превртали баш к’о да су лаки ко кокошије перо, опет ће Клапо. Када је почињао да ради у шумама прва плата му је била око десет хиљада динара. Мало, али била је редовна па се то некако могло и поднијети. У пензију сам отишао прије десет година са платом од око хиљаду марака. Са тим новцем могло се добро живјети. Мало њиве, мало стоке и плата куд ћеш више. У шумама су у прошлом вијеку радили, односно стабла рушили, шумари који су у рукама имали такозване „пријеке жаге“ односно „дугерице“. Цијели дан радници би са њима радили да би пред крај

радног времена, како и колико су уморни од тога, једва стизали до радилишта да мало одахну душом. Да мало кљану како ми то имамо обичај рећи кад хоћемо да се одморимо од тешка посла. Тек, тамо негдје шездесетих, у наша радилишта долазе прве моторке. Биле су то, како су их тада звали Соловке, Пертнерке и Меклуовке. Можда сам погријешо неко њихово име али то смо их ми звали. Биле су јако тешке у односу на данашње. Тако је Мићо Кецман први сјекач са моторкама причао и добро утувио како је Соловка која му је прва била у рукама, била тешка, осамнаест килограма и то са горивом, наставља Светко своју причу. Шумари се посебно сјећају контрола и контролора без којих се раније није могло. Крађе није смјело бити. Инспекција је имала пуне руке посла. Једном ми дође пословођа и рече да се треба припремати пошто долази инспекција. Долази, вели ми, инжењер Милан Дамјановић. Код њега није могло бити другачије до рада како то налажу закони.

Не д’о Бог да си крао шуму. Заглавио би у затвор, а касније, остао и без посла, сјећа се Клапо. Причао би он још и о коњима без којих се нису могла, из шумских ревира, ни извучити посјечена стабла. Причао би он још и о коњима без којих нису могла, из шумских ревира, ни извучити посјечена стабла. А ти коњи чували су се и његовали баш као и људи. Морала им се посвећивати не мала пажња, јер, без њих ништа се у шуми није могло радити... У шумама се, тада, није могло ни без Ћире, односно транспорта балвана ускотрачном пругом коју су, у овима крајевима, почетком двадесетог вијека, подигли Ото Штајнбајз и његови који су овдје дошли да експлоатишу наша шумска богатства одсјећа старина. Сјећао би се Светко и многих својих пријатеља са радног мјеста. Сјећа се људи који су се, уз рударе, бавили најтежим послом. Иако је посао био тако и толико тежак, Крајишници без њега нису могли, баш к’о ни без много добрих људи који су водили газдинство и били шефови Светку Кецману. Попут Миланка Бркљача о којем Клапо не штеди ријечи хвале за све што је учинио за овај подклековачки крај, на крају ће добри човјек Светко Кецман, звани Клапо. Старина данас са супругом Босом живи у Дринићу. Мало пензије, мало крава и оваца и некако се може. И увијек када му намјерник дође, има нешто да прича. О чему другом осим о временима која су прошла и којих се Клапо увијек и са поносом радо сјећа.

Храм Успења Пресвете Богородице, Чајничке

Свети Николај Велимировић, један од највећих српских теолога и филозофа, истицао је да је, последице манастира Острог, Чајничке друго по значају светилиште Српске православне цркве. То потврђују многобројни примјери чудотворних исцјељења оних који са молитвом на уснама и искреном вјером прилазе чајничкој икони.

Од Свете земље до Чајничка

Према предању, чудотворну икону је насликао Свети апостол и јеванђелист Лука. – Он је насликао три иконе Богородице. Једна је у Јерусалиму, једна на Светој Гори, а трећа је код нас. Рађена је на дрвету. Са једне стране је лик пресвете Богородице како у наручју држи Богомладенца Христа, а са друге стране је лик светог Јована Крститеља како десном руком благосиља. По народном предању, икону су добили Немањићи када су ишли на поклоњење у Свету земљу одакле су је донијели на наше просторе. Када се цар Урош разболио од једне тешке и неизљечиве болести, када се помолио Господу и пресветој Богородици за своје оздрављење и када је добио изљечење од те болести, ову икону је даривао манастиру Бања код Прибоја у знак захвалности Богу и Богородици. У том манастиру је била све до оног тренутка када су Турци спалили мошти светог Саве и када су редом почели да пале и разарају наше манастире. Ни манастир Бања није поштеђен и када је био у пламену, један сељак је ушао и на леђима изнио икону. Тек тада се манастир срушио. Многи ће рећи да је то случајно, али ми који вјерујемо знамо да се то дешава по Божјем промишљу и допуштењу. Послије тога је икона донесена у Чајничке гдје је преко 370 година била у старој цркви, све до изградње новог храма, 1863. године, када је

икона стављена на овај трон гдје се и сада налази- приповиједа парох Зоран Калајдић. За вријеме Другог свјетског рата, усташе су са иконе повадиле дијаманте, а италијански војници су разорили оба храма.

Храм Успења Пресвете Богородице, Народ је успио склонити икону и сачувати је по околним селима, црквама и пећинама, да би је по завршетку рата вратили на "престо" у Чајничке. Стара црква обновљена је 1946. године, а нова 13 година касније.

Окована златом и сребром

У знак захвалности, чајничку Красницу је у другој половини 19. вијека у злато и сребро окувао кујунџија из Сарајева. – Овај златно-сребрни оков није био увијек такав. Крајем 19. вијека, златар из Сарајева Ристо Андрић, који се тешко разболио, тражио је лијека својој болести, није могао да га нађе, а онда је чуо за ову икону, дошао је овдје и прочитана му је молитва. Када је добио оздрављење, тај златар је из захвалности према Богу и пресветој Богородици израдио овај златно-сребрни оков. Своју златарску радњу је

затворио на три године, колико му је било потребно да изради оков за који је утрошио преко 17 килограма злата и сребра- каже свештеник Калајдић.

Молитва чајничкој Богородици

Пресвета Богородице, дародарилице, спаси нас! Тебе славимо, дародарилицу, која си чудесима многим прославила Сина својега и себе, Дјево Богомати. Освети нас славом товојом еизреченом, дародарилице, и спаси душе наше. Чајничке се радује теби, Богорадована, као драгоцјеној ризници небеских дарова. Обдари и нас милошћу својом, дародарилице, и испроси нам благодат Духа Светога што истином просвећује и освећује душе наше. Дарове

дарујеш свакоме ко име твоје са вјером и надом спомиње и свакоме ко се пред ликом твојим чудотворним моли; слијепима вид, ослабљенима снагу, бездјетнима потомство, тужнима утјеху, покајницима очишћење. Стога те у љубави прослављамо, дародарилице, и под твоју заштиту душе наше стављамо. Небеска славо и чајничка похвало, радуј се! Из твога дјевичанског тијела, засјала је радост свему свијету. Нека и из твоје чудесне иконе сија радост свима нама који се теби вазда радујемо и из дубине душе кличемо. На једном зараванку брега, на самом почетку Чајничка, са северне стране, налазе се две цркве посвећене Успенију Пресвете Богородице – Стара из XV века и Нова подигнута 1863. године, у којој се чува чудотворна икона Свете Богородице.

Стара чајничка црква

Како је изгледала Стара чајничка црква из XV века нема података. Претпоставља се да је срушена приликом турског освајања Чајничка. Данашња Стара црква има правоугаону основу, полукружни део олтара и једноставну спољашњост и унутрашњост. Грађена је од ломљеног камена и малтера. Дуга је 14,8, широка 6,2, висока пет метара. Засведена је полуобличастим дрвеним сводом. Покривена је шиндром на две воде. Прозори су обичне величине засведени на лук. За време Другог светског рата између 11. и 12. априла 1943. године црква је страдала од експлозије непријатељске муниције и бензина. Обновљена је 1946. године с тим што је подигнут кров за два до три

назидана реда. Омалтерисана је споља и изнутра и окречена бело, као што је и раније било. Освећена је 20. јула исте године.

Нова чајничка црква

Градња Нове чајничке цркве почела је 1857. а завршена је 1863. године. Зидео је неимар Петар Тодоровић из Велеса са својом дружином. Украсили су цркву иконостасом у дуборезу, иконама и зидним сликама. Из натписа изнад улазних врата видимо да је осветио 1863. године митрополит Босански Игњатије са јеромонахом Антонијем Костићем, и свештеницима Танасијем Комадановићем и Јосифом Тановићем. Нова чајничка црква је правоугаоног облика са плитким олтарским делом. Дебели зидови су дијелом од тврдог камена а дијелом од крупне и јако шупљикаве седре. Сводови су такође од седре. Посебну љепоту храму даје кров са 18 већих и мањих полулоптастих кубета, која покривају унутрашњост као умањени небески сводови. Прозори са лучним обликом издигнути су високо при кровном вијенцу. Са западне стране је лијеп каменом уоквирен улаз. Испред улаза је звоник грађен од 1893. до 1897. године. Црква је у прошлом вијеку претрпела извесна оштећења од земљотреса. За време Другог светског рата црква је оштећена од експлозива, који су Италијани запалили у црквеној порти.

После ових оштећења, у ноћи између 26. и 27. марта 1946. године срушило се неколико кубета и сводова као и део јужног оштећеног зида. У оваквом стању црква је била око десет година. Обновио ју је јеромонах Василије Домановић, који је у Чајничке дошао 1954. године. Пројекат за обнову израдио је архитекта Момир Корунковић из Београда у сарадњи са архитектом Душаном Милосављевићем, који су цркви сачували првобитни изглед. Урађен је нови иконостас у дуборезу од ораховине, иконе је сликао Иван Мељников из Битоља, поријеклом Рус. Цркву је осветио на Малу Госпојину 1959. године Српски патријарх Герман са скоро свим српским епископима.

У Новој цркви се налази чудотворна икона Богородице чајничке. По црквеном и народном предању икона је једна од три слична сликарска дела Св. јеванђелисте Луке. Једна је у Јерусалиму, друга у Хиландару а трећа у Чајничу. Даље се каже да је икону манастиру Бањи код Прибоја на Лиму поконио краљ Урош Немањић после излечења од болести у манастиру.

Ту је остала до одношења моштију Св. Саве из манастира Милешеве и паљења манастира Бање, када је неки сељак спасао преневши је преко реке Лима и одневши је у Чајниче. Овде је била смештена у Стару цркву, где је остала 370 године а потом је пренета у Нову цркву. Када је 1868. године обновљен манастир Бања и када се прочуло да ће икона бити враћена натраг узбунило се Чајниче и били су спремни да то оружјем онемогуће.

После експлозије коју су у порти чајничке цркве изазвали Италијани за време Другог светског рата, непријатељска војска је опљачкала цркву. Спасени су црквене књиге и утвари. Чудотворна икона Св. Богородице

је склоњена у једну српску кућу. По одласку непријатељске војске осморица људи су однијели икону у стречанску цркву. Ради веће сигурности одавде је пренета у

једну пећину где је даноноћно чувана. Из пећине је пренета у село Слатину код Фоче и смештена у тамошњу цркву, а одатле у село Трпиње, где је до краја рата била смештена у једну малу пећину. Ту је свештеник повремено долазио и служио а народ се окупљао у приличном броју. После рата и обнове цркве у Чајничу враћена је на своје место, где се и данас налази. Икона је сликана на дрвеној плочи са обе стране. Св. Јован Крститељ, који десном руком благосиља. Ликови су тамни од старости а вероватно и од пожара. Оков на икони је радио кујунџија Ристо Андрић 1868. године.

IN MEMORIAM

Дана 15.10.2017. године, изненада се угасио живот нашег колеге, дипломираног инжењера шумарства Раска Грујића. Све нас који смо знали Раска дубоко је потресла и изненадила вијест да је престало да куца једно велико срце, срце које је несебично пружало љубав свима који су имали прилику да са њим раде и да се са њим друже.

Раско се родио 12.10.1963. године у мјесту Калаузовићи, општина Соколац. Васпитаван је у патријархалној и поштеној породици оца Данила и мајке Милице, заједно са својом браћом Радиславом и Драганом. у Сокоцу, а школовање наставља на шумарском факултету у Сарајеву, који је успешно завршава 1988. године и стиче звање дипломираног шумарског инжењера као

Након завршене основне школе, уписује Гимназију један од најуспјешнијих

студената генерације. Радни вијек започиње у ШГ „Романија“ Соколац 1988. године. Од 2002. године рад наставља у Дирекцији Јавног предузећа „Шуме РС“, гдје је радио на пословима шефа Службе за координацију и праћење производње.

Своје знање из шумарске струке успјешно је преносио и на млађе генерације кроз рад у средњој школи у Хан Пијеску и Сокоцу.

Раско је био учесник протеклог отаџбинског рата и као борац дао пуни допринос у стварању Републике Српске.

Раско Грујић је био ожењен супругом Ољом и отац двоје дјеце.

Асортиман ЦЗСРП - Добој

Центар за сјеменско - расадничку производњу - Добој

Н. Пашића бр. 41, 74 000 Добој; e-mail: csrp@sumers.org; Тел./факс.: 053/224-503; 053/203-091

У асортиману Центара за сјеменско – расадничку производњу Добој за јесен 2018.године издвајамо:

Шумски садни материјал

Четинари

- Смрча (*Picea abies*), саднице голог и обложеног корјеновог система, старости 3 и 4 године
- Јела (*Abies alba*) саднице голог и обложеног корјеновог система, старости 3 и 4 године
- Црни бор (*Pinus nigra*), саднице голог и обложеног корјеновог система, старости 2 и 3 године
- Бијели бор (*Pinus sylvestris*) саднице голог и обложеног корјеновог система, старости 2 и 3 године

Лишћари

- Храст китњак (*Quercus petraea*), саднице голог корјеновог система, старости 2 и 3 године
- Храст лужњак (*Quercus robur*), саднице голог корјеновог система, старости 2 и 3 године
- Горски јавор (*Acer pseudoplatanus*), саднице голог корјеновог система, старости 2 и 3 године
- Буква (*Fagus sylvatica*), саднице голог корјеновог система, старости 2 године
- Бијели јасен (*Fraxinus excelsior*), саднице голог корјеновог система, старости 2 године
- Пољски јасен (*Fraxinus angustifolia*), саднице голог корјеновог система, старости 2 године
- Багрем (*Robinia pseudoacacia*), саднице голог корјеновог система, старости 2 и 3 године
- ЕА тополе (*Populus euroamericana*), саднице голог корјеновог система, старости 1 и 2 године
- Врбе (*Salix spp*), саднице голог корјеновог система, старости 1 и 2 године

Сјемениште смрче

Воћкарице

- Дивља трешња (*Prunus avium*) саднице голог корјеновог система, старости 1 и 2 године
- Дивља јабука (*Malus sylvestris*), саднице голог корјеновог система, старости 1 и 2 године
- Цанарика (*Prunus cerasifera*), саднице голог корјеновог система, старости 1 и 2 године
- Дивља крушка (*Pyrus pyraeaster*), саднице голог корјеновог система, старости 2 и 3 године
- Лијеска (*Coryllus avelana*), саднице голог корјеновог система, старости 2 године
- Еводија (*Evodia spp*), саднице голог корјеновог система, старости 2 године
- Домаци орах (*Juglans regia*), саднице голог корјеновог система, старости 1 и 2 године
- Питоми кестен (*Castanea sativa*), саднице голог корјеновог система, старости 2 године
- Брекиња (*Sorbus torminalis*), саднице голог корјеновог система, старости 2 године

Хортикултурни садни материјал**Четинари**

- Култивари туја, пачемпреса и клека, саднице са обложеним корјеновим системом
- Новогодишње јелке (смрча, сребрна смрча, јела, кавкаска јела, дугоигличава јела, дуглазија), саднице

*Хортикултурни садни материјал***Лишћари**

- Цвјетајући грмови (spiraea, forsythia, hibiscus, cotoneaster, euonimus, buddleia, berberis, pyracantha, tamarix), саднице са обложеним корјеновим системом
- Саднице за живу ограду (шимшир, лигуструм, берберис)
- Дворедне саднице (јавор, млијеч, липа, бреза, каталпа, тулипановац, ликвидамбар, црвени храст, јапанска трешња, копривић, платан, магнолија, јасен, дивљи кестен, албиција, граб)

*Растилиште контејнерског садног материјала**Мсц Љубица Лукач, дипл. инж.***120 учесника на Петој Дјечијој шумаријади**

У оквиру Пете Дјечије шумаријаде која је и ове године одржана у Гозни код Челинца, учествовало је око 120 малишана из дванаест вртића из Бањалуке, Прњавора и Челинца и то: Центар за предшколско васпитање и образовање Бањалука „Колибри 1“, „Колибри 2“, „Цврчак“, „Наташа“, „Луна“, „Бубамара“, „Пчелица“, „Дора 1“, „Дора 2“ из Бањалуке, као и ЈУ Дјечији вртићи „Невен“ Челинац, „Наша радост“ Прњавор и ПУ „Бамби“ Прњавор. Дјечију шумаријаду и ове године организовоао је SEFOR - Центар за шуме у сарадњи са ЈПШ „Шуме Републике Српске“ а.д Соколац које је било генерални спонзор. По пети пут домаћин Дјечије шумаријаде је било ШГ „Бања Лука“ Бања Лука уз подршку донатора „Индустијске плантаже“ АД Бања Лука и Фитнес студио „SUPREME“ Бања Лука.

Шумски полигон:

1. „Наша радост“ Прњавор;
2. „Невен“ Челинац;
3. „Колибри 1“ Бања Лука.

Бакин сетет:

1. „Луна“ Бања Лука;
2. „Дора 2“ Бања Лука;
3. „Цврчак“ Бања Лука.

Штафета шишарка:

1. „Невен“ Челинац;
2. „Наташа“ Бања Лука;
3. „Колибри 1“.

Повлачење конопца:

1. „Наша радост“ Прњавор;
2. „Наташа“ Бања Лука;
3. „Невен“ Челинац.

Најбољима у укупном пласману

додијељени су пехари, а осталима су додијељене дипломе и медаље за сваког од учесника. Вртићима су уручене и саднице, као и пригодни поклони од стране организатора.

У паузама такмичења малишани су имали прилику да виде хербар, пробају плодове шуме. Велико интересовање изазвао је сусрет са ловцем и животињама.

Осмјех на лицима малишана је круна успјеха дружења и такмичења у природном амбијенту.

Циљ ове манифестације јесте да се најмлађи упознају са значајем шума за човјека и друштво у цјелини. Након дефилеа учесника и химне шумаријаде услиједио је и такмичарски дио. Најбољи у укупном пласману били су малишани из вртића „Невен“ Челинац, док су друго и треће мјесто освојили „Наша радост“ Прњавор и „Наташа“ Бања Лука. У појединачним дисциплинама остварени су следећи резултати:

Поводом обиљежавања Свјетског дана шума ЈПШ „Шуме Републике Српске“ а.д. Соколац је Републичком педагошком заводу Републике Српске упутило позив за достављање ученичких ликовних радова на тему „ШУМА ПРИЧА“ за ученике основних школа а у циљу указивања на важност шума и њихове заштите. Тема је имала за циљ да се допринос обиљежавању Свјетског дана шума и првог дана прољећа и да се подсетити на важност шума и њихове заштите. На адресу ЈПШ „Шуме Републике Српске“ у периоду трајања конкурса пристигло је преко 900 радова из 90 основних школа. Поред основних школа радове су послали и ученици Јавне установе ЦЕНТАР „ЗАШТИТИ МЕ“ Бања Лука, као и Јавне установе „ЦЕНТАР СУНЦЕ“ Приједор. Радови ће бити кориштени за израду промотивног материјала у сврху подизања јавне свијести о очувању и заштити шума.

Анастасија Јоргић
ЈУ ОШ “Св. Ћирило и Методије” Пискавица
Наставник: Дијана Пивашевић

Анастасија Радевић
ЈУ ОШ “Петар II Петровић Његош” Билећа
Наставник: Мирјана Албијанић

Исидора Елез
ЈУ ОШ “Веселин Маслеша” Фоча
Наставник: Јелена Ивановић

Милан Радовић
ЈУ ОШ “Србија” Пале
Наставник: Сања Грујић

Јелена Бабић
ЈУ ОШ “Вук Караџић” Приједор
Наставник: Љубиша Пушац

Бекир Бериша
ЈУ ОШ “Вук Караџић” Приједор
Наставник: Сања Ступар

Дуња Тадић
ЈУ ОШ “Бранко Радичевић” Бања Лука
Наставник: Дијана Пивашевић

Елена Раосављевић
ЈУ ОШ “Иво Андрић” Бања Лука
Наставник: Анита Новић

Хелена Антонић
ЈУ ОШ “Змај Јова Јовановић” Бања Лука
Наставник: Данијела Туркић

Исидора Елез
ЈУ ОШ “Веселин Маслеша” Фоча
Наставник: Јелена Ивановић

Шумарска кућа „Огњиште“

Јахорина Пале

Тел: +387 57 272 250

+387 57 272 251

Факс: +387 57 272 250

W: ognjiste.sumers.org

E: skognjiste@sumers.org

